

patika

2 Lira

www.patikaekoloji.org

Sayı 1 Ocak 2014

**EKOLOJİK UYUM
YAŞAMIN KURTULUŞUDUR**

Ekolojik Uyum Yaşamın Kurtuluşu

Mesele Enerji mi Su mu?

Yeni Nesil Truva Atları ve Fon Döngüsü

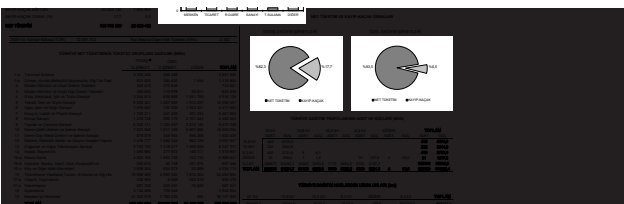
Yenilenebilir Enerji Sürdürülemez Yaşam

Zehirli Gaz Borsası: Kyoto Protokolü

Elektriğin Aydınlığında Göremediklerimiz

Elektriğin Ne Kadarı Nerede Kullanılıyor

Ekolojik Uyum Yaşamın Kurtuluşu

Bu kurtuluş, yaşamın tutsaklıktan kurtuluşudur. Yani özgürlüktür.

İçinde bulunduğumuz ekosistemde, insan sadece insanlarla değil, diğer canlı ve varlıklarla da sürekli ilişki halindedir.

Milyonlarca yıllık tarihi boyunca insanın, insanlarla ve doğa içerisindeki diğer varlıklarla uyum içinde sürdürdüğü bu ilişki, iktidarlı ilişki biçimlerinin gözlemlendiği ilk toplumlardan bu yana süregelmiştir. Bu tarihin sadece son altı bin yıllık diliminde, iktidar ve mülkiyet ilişkileri hem insanlar arasında hem de insanların diğer canlılar ve varlıklarla kurduğu ilişkilerde görülmeğe başlamıştır. Bu süreç içerisinde insan, içinde bulunduğu doğaya uyum yetisini kaybetmiş, bunun yerine iktidarlı ilişki biçimlerinin belirgin karakteristik özelliklerinden bencillik ve rekabet ile yaşamı şekillendirmiştir. Günümüzde de bencillik ve rekabetle dolu, devlet ve kapitalizmle içselleşmiş iktidarlı ilişki biçimleri sosyal, ekonomik ve ekolojik olarak yaşama karşı saldırısını sürdürmektedir. Binlerce yıldır süren bu saldırıya karşı direnen ve reddeden yaşam, karşılıklı paylaşma ve dayanışmayla yaratılan uyumun kendisidir. Ve yaşam, ne olursa olsun, devletin ve ka-

pitalizmin bu yok edici anlayışına rağmen sürecelecek enerjiyi, bu uyumla tekrar tekrar yaratmaktadır. Yaşamın bu uyumu ise kapsadığı tüm canlılar ve varlıklar için bir kurtuluştur.

Bugün, yaşadığımız coğrafyada da devlet ve kapitalizmin saldırısına maruz kalan toprağın, suyun, havanın; devasa rüzgar panellerinde ölen kuşların, denize bırakılan kimyasal atıklarla ölen balıkların, bitmek tükenmek bilmeyen tüketim anlayışı için öldürülen tavukların, ineklerin, balinaların, yakılan ormanlardan ovalara indiği için öldürülen ayıların, otoban diye kesilen ağaçların, enerji diye boruların içine sıkıştırılan derelerin, maden diye kazıla kazıla talan edilen toprağın, kazan-kazan için yapılan üretimin atıklarıyla kirlenen havanın; devletlere piyonlaştırılan, şirketlere köleleştirilen, betonla sıkıştırılan insanların kurtuluşudur ekolojik uyum. Bu uyumun tek bir parçası bile eksikse, uyum tam değildir; yani hepimiz eksikizdir. Ve kurtuluş asla tek başına değil, beraber bu uyum için mücadelededir.

İnsanın düşlediğini eyleme durumu-
dur özgürlük. Fakat düşlediğini eyleyen bir
başkasının özgürlüğünü de önemsemektir.
Bu, yaşamın uyumunun bir yansımasıdır
aslında. Bu uyumdan yoksunluk demek,
özgürlüğü kaybetmek demektir. Bu kaybo-
luşta başlar tüm tahakküm ilişkileri. İnsa-
nın insana olan tahakkümü, insanın diğer
canlılar ve varlıklarla kurduğu ilişkilerde
de kendini belirginleştirmiştir. Binlerce yıl-
dır sürmekte olan iktidarlı ilişkiler bireyin
bir başka birey üzerindeki tahakkümünü
olağanlaştırırken diğer canlılar ve varlıklar
üzerindeki tahakkümünü de olağanlaştı-
rmıştır. Bu tahakküm ilişkilerinin paralelinde
belirginleşen mülkiyetçi anlayış ise insanın
kendi dışındaki canlıların ve varlıkların üze-
rinde de mülkiyetçi davranmasıyla beraber
ekolojik uyumsuzluğu daha da arttırmıştır.

Ekolojik uyumdan yoksunlaşan insan,
ihtiyaçlarını karşılamakta çeşitli sıkıntılarla
karşı karşıya kalmıştır. İhtiyaçların karşı-
lanmasında, iktidar ilişkileri içerisinde be-
lirginleşmeye başlayan tahakküm, iktidarın
kolaycılığı bir yöntem olarak benimsemesi-
ni sağlamıştır. Hem birey hem de topluluk
kullandığı bu kolaycı yöntemle ihtiyaçları-
nın karşılanmasında sıkıntıları, ihtiyaçları
biriktirerek ve mülkiyetine geçirerek aş-
mak istemiştir.

Biriktirme eylemi esnasında, ekolojik
uyumdaki dayanışma, topluluk içi görev-
lendirmeye dönüşürken; ekolojik uyumdaki
paylaşma ise iktidar tarafından mülkiyetine
geçirilenlerin dağıtımına dönüşüyor. Toplu-
lukta pozisyonu farklılaşmış kişi ya da ki-
şiler, yani iktidar tarafından yapılan bu da-
ğıtım topluluk içi ceza ve ödüllendirmelerin
de temelidir.

İnsan dışındaki canlılarda bulunma-
yan bu eylem yani biriktirme, biriktirilene
mülkiyetine geçirme, uyumun uyumsuzlu-
ğa dönüşmesinde ve insanla insan dışı ya-
şamın ayrışmasında en önemli ayrıçtır.

Bu iktidarlı anlayış beraberinde insan,
insan dışı canlıları ve varlıkları da mülki-
yetine geçirmiştir. İnsan diğer canlıların ve
varlıkların enerjisinden faydalanmak için o
canlıyı ve varlığı mülkiyetine geçirerek, öz-
gürlüğünü kısıtlamış ve böylece tutsaklığı
da ilk defa deneyimlemiştir. İktidarlı anla-
yış içerisinde oluşmaya başlayan olumsuz
eylemlere, özgürlüğün kısıtlanması yani
tutsaklığın meşruluğu da eklenmiştir.

İnsanın mülkiyet eylemi, insan dışı
canlılarda yoktur. Herhangi bir başka canlı
ihtiyacından fazlasını biriktirmez. Herhangi
bir avcı avladığı bir başka canlıdan sadece
ihtiyacı kadarıyla beslenirken, ihtiyacının
karşılanması sonrasında beslenmeyi bıra-
kır. Arı ve karıncalarla ilgili biriktirme tahlil-
lerinde ise bu hayvanların toplayıcılık yap-
mayacakları dönemler için geçici biriktirme
yaptıkları anlaşılmalıdır. Kaldı ki bu biriktir-
meler, ihtiyacından fazlasını biriktirme-
si değil, ihtiyacı kadarının saklanmasıdır.
Ekolojik uyumda olmayan bir başka belir-
gin iktidar özelliği ise, bir canlının başka bir
canlının enerjisinden yararlanmasıdır. Böy-
lesi bir yarar ilişkisi içinde olmayan canlılar,
diğer hiçbir canlıyı mülkiyetine geçirerek
özgürlüğünü kısıtlayıcı bir eylem içerisinde
bulunmaz.

Mülkiyetçiliği bulamadığımız tüm can-
lıları kapsayan bu ekolojik uyum iktidarla
bezelenen insanı bir nevi dışlamıştı. İktidar
ve türevleri, bu ekolojik uyum içerisinde
kendini bulamazken, insan ekolojik uyum-
dan yoksunlaşarak karşısında kaldığı ya-
şamın tümünü mülkiyetine geçirmek isti-
yordu. Kriter olarak "insanlığa yararı" esas
alınarak yapılan değerlendirmelerle, tüm
canlılar ve varlıklar adeta insanlık için birer
araca dönüşüyor; yaşam üzerinde kurula-
cak hâkimiyet ise insanlığın amacına dönü-
şüyordu.

Bütünüyle karşıtlaşan bu iki karakter
arasında bir tarafta sömürücü saldırısıyla

“iktidarlı insan” diğer tarafta ise bu saldırıya karşı ısrarla direnen ama gün geçtikçe bir bileşenini daha kaybederek uyumunu yitirmekte olan bir yaşam var. Bu karşıtlık insan ve yaşam arasındaki bir karşıtlık olarak belirginleşiyor gibi olsa da bu görünümün yanılığısına düşmeden karşıtlığın iktidar ve yaşam arasında olduğunu anlamalıyız. Çünkü bu karşıtlığın bir parçası da bu iktidardan mustarip olan insanın ta kendisidir. Karşıtlığı insan ve yaşam olarak görürsek, insanın insan üzerindeki iktidarını, ezenin ezilen üzerindeki tahakkümünü görmez oluruz.

Direnış, yaşamın iktidara uyumsuzluğudur. İktidar yaşam üzerindeki tahakkümü ne zaman ve nerede uygularsa uygulamasın, orada yaşam bir direniş olmuştur. İktidar karşılaştığı bu direnişler sonrasında kendisini yenilemiş ve geliştirmiştir.

İktidarlı ilişkilerin belirli kalıplarla daha da örgütlü bir yapıya dönüşmesi, devletsiz ilişki biçimlerinin artması, devletin algılarda olağanlaşması, iç içe bir evrilme süreciyle oluşmuştur. Devlet varlığının belirginleşmesi, devletin bireyler ve toplum üzerindeki tahakkümünün artması, onları belgeleyerek vatandaş yapmasıyla sürmüştür. Bu başka bir anlamda devletin insanları mülkiyetine almasıdır. Mülkiyetindeki vatandaşlarının tüm yaşamsal kararlarını belirleyen, vatandaşlarının sosyal ve ekonomik statülerini dağıtan devlet, böylece ezen ezilen ilişkisini belirginleştirmiş ve vatandaşlarının sömürü hiyerarşisini oluşturmuştur. Bu hiyerarşi içerisinde hiçbir pozisyonu olmayan diğer canlılar ve varlıklar ise devletin daha planlı ve programlı sömürüsüyle karşı karşıya kalmaktadır.

İnsandan hayvana, sudan toprağa oluşan bu sömürü sözde “insanlığın yararına” yapılarak, sömürünün içselleştirilmesi istenmiştir. “İnsanlığın yararına” dogmasının oluşmasıyla artık geriye dönülemez-

cek bir ilerleme saplantısı, devletin ve beraberindeki sömürü sisteminin en önemli karakteristik özelliğine dönüşmüştür. Deneyimin bilgiye dönüşmesi ve bilginin ilerleme için kullanılması, insanın bilgiyle olan ilişkisini de çarpıtmıştır. İnsanın, deneyimini aktararak bilgiye dönüştürme eylemi, bilgiyi paylaşma ve dayanışmayla özgürleştirmekte ve ekolojik uyumun insandan insana aktarılmasını sağlamaktaydı. İktidar ise bilginin erişimini kısıtlayarak bilgiyi kendi tekelinde bir tahakküm aracına dönüştürdü. Bu, bilginin iktidarın ilerlemeci anlayışını uygulamasını kolaylaştırdı.

Devlet ve sömürü sistemleri, kapitalizmde bilginin erişimini kısıtlarken, tekelleşmesini ister. İnsanlığa entegre edilmiş bu ilerlemeci anlayış, tüm yaşamı sömürmeyi, bir “insanlık yararı şov”a dönüştürerek uygulamaktadır. İnsanın yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının hayvan endüstrisiyle karşılanmasında ilerleyen tekniklerle yapay gün ışığıyla daha fazla yumurtlatılan tavuk çiftlikleri adeta şov gibi gösterilmekte, bunun tavuklar için bir işkence olduğu gerçeği yok sayılmaktadır. Ya da kürkünden kıyafet yapılmak istenilen bir fokun katledilişinin bir katliam olduğu gerçeği de görmezden gelinmektedir. Bir litre asitli içecek için en az yirmi litre temiz suyun kullanıldığı kapitalizmde “temiz su” tüketilmeye devam ederken, suyun önemi de gittikçe artmaktadır. Ekolojik uyumun çok önemli bir bileşeni olan suyun, kapitalizm için karlı bir meta olan asitli içecek üretiminde bir araç olarak önem kazanması, çok da şaşılacak bir hal almamaktadır. “Temiz su kaynakları tükeniyor” söyleminin sakladığı bu gerçek, bugün suyu yani dereleri şirketlerin talanıyla karşı karşıya bırakmaktadır. Bu talan, aslında bir AVM’nin bile enerjisini karşılayamayacak olan Hidro Elektrik Santral bahanesiyle, derelerin şirketlerin mülkiyetlerine geçirilmesidir. HES projeleri, birincil olarak enerji üretimi için suyun borulara sıkıştırılması gibi gözükse

de ikincil olarak suyun satılmak için kapaklanmasıyla sürecektir ve suyun sömürücü patronun ya da katliamcı şirketin mülkiyetine geçmesiyle tamamlanacaktır. Dere yataklarının kurutulması suyun aktığı dere yatağındaki ekolojik yaşamı bitirecek ve bu bitişin neden olacağı etkileşimin sonucunda tüm ekolojik sistem gün be gün artan bir yitişle bozulacaktır.

Bir şekilde isteyerek ya da istemeyerek dahil olduğumuz bu tahribatın hangi tarafında olduğumuz çok önemlidir. Devletlerin piyonu, şirketlerin işçisi olarak yaşadığımız bu kapitalist sistem içerisinde işleyişine ikna olalım ya da olmayalım, ekolojik uyumun yitirilmesinden hepimiz etkileneceğiz. Bugün yaşamlarımızda devletin, kapitalizmin ve iktidarlı ilişkilerin, ilerlemeci anlayışın tartışmasız tarafıysak şunu da bilmeliyiz; yarın ekolojik uyumu tümünden kaybetmemiz hepimizin sorunudur. Ekolojik uyumun yavaş yavaş yitirilmesiyle açığa çıkan ekolojik sorunlar, gündelik yaşamda belirginleşmektedir. Sorunların bir bir görülmesi, sorunları çözmek isteyen bir direnişi de beraberinde örgütlemektedir. Devlet ve kapitalizm iktidar geleneği sayesinde direnişin oluşum aşamasında önlemlerle direnişi yönlendirme becerisine sahiptir. Bu sahip olduğu beceri sayesinde yönlendirebildiği direnişleri, özellikle ekolojik uyumun tümü için yapılacak bütünsel bir mücadele olmasından uzaklaştırır. Uzaklaştırarak bütünsel olan ekolojik uyum sorununun sadece bir parçasına yoğunlaştırdığı direnişi, kendisi için sakıncalı olmayan bir anlayışa yakınlaştırır. Kapitalist sistemin bir parçası olan insan, aslında kendisinin de bir etken olduğunun farkındadır. Bu farkındalığı zamanla bir vicdan rahatsızlığına dönüşmüştür. Ekolojik uyumun bütünsel sorununu çevre sorununa indirgeyen "çevreci bir ekolojik anlayış", sorunun bütünsel olduğunu anlayamamıştır. Bu bütünsellik insanın insanla ve diğer tüm canlı ve varlıklarla olan ilişkisini kapsar. İnsanın insanla olan

ilişkisinde, yani toplumsal ilişkisinde açığa çıkan tüm sorunlar ekolojik uyumsuzluğun bir yansımasıdır. Erkeğin kadınla, yaşlının gençle olan tahakküm dolu ilişkisinden, bilen bilmeyen üzerindeki tahakkümüne ve emeğin tahakkümüne kadar birçok adaletsizliği içinde barındıran toplum kendi toplumsal devriminin gerekliliğini ekolojik uyumun yaratılmasında aramalıdır. Toplumsal devrimin gerçekleşmesi, ekolojik uyumun yaratılmasıyla bir bütünlüğün göstergesidir.

Herhangi bir şirkete ait fabrikanın atık sorununu bir çevre sömürüsü olarak algılayan çevreci anlayış, aynı fabrikanın işçileriyle olan emek sömürüsü sorununun birbirleriyle alakalı olduğunu anlayamaz. Ekolojik uyumu önemsemeyen fabrikadan, atığıyla canlıların yaşamını önemsemeyen, çalıştırdığı işçilerin yaşamını önemsemesini de bekleyemeyiz.

Ekolojik uyumun hiçbir bileşeni arasında önem hiyerarşisi olmaksızın kurulacak bütünlükçü bir mücadele yaratılmalıdır. Hayvanın özgürlüğünden suyun, toprağın, havanın özgürlüğüne, tüketim mabetlerine yetmeyecek enerji üretim santrallerin talanından kentsel dönüşümün rant talanına, bu sömürü sisteminin iktidar merkezli anlayışından mülkiyetçi anlayışına, yani kapitalizme karşı topyekûn oluşturulacak bütünlüklü mücadele ile yeniden yaratacağımız hiyerarşisiz, statüsüz, otoritesiz, mülkiyet-siz, iktidarsız yaşam yani ekolojik uyum kurutulduğumuz olacaktır. Bu kurtuluş, yaşamın tutsaklıktan kurtuluşudur. Yani özgürlüktür.

“Sosyal Ekoloji” yokken! “Karşılıklı Yardımlaşma” vardı

Muhtemeldir ki İngiliz kraliyet ailesine mensup kişiler, ya da başka krallıklardaki aristokratlar ya da onlara öykünen burjuvalar, 19. yüzyılın sonlarına doğru, doğa ve insan arasındaki “çatışma”da doğaya karşı «vicdanlı» tavırlarını takınıp birçok «... sevenler kulübü» kurmuşlardır. İlk çevreci ya da hayvansever kurumların mevzu bahis kesimlerin girişimleri olduğu gerçeğinden yola çıkılarak bu sonuca varılabilir.

1859’da yayınlanan Türlerin Kökeni’nin doğaya olan ilgiyi arttırdığı kesin olsa da, bundan toplum adına sonuç çıkarmaya çalışanların ulaştığı sonuç, Herbert Spencer örneğinde olduğu gibi çok da iç açıcı değil.

Öyle bir isim düşünün ki, 1902’de “türlerin kendi içinde” ve “diğer türler ara-

sında” kurduğu ilişkiden yola çıkarak şunları yazsın;

Kursağı yeterince dolu bir karınca bir arkadaşını reddedecek kadar bencil ise, ona bir düşman gibi, hatta daha kötü davranılır. Eğer bu ret, bir başka karınca grubuyla dövüşülürken yapılmışsa, düşmana gösterdikleri şiddetten daha fazlasıyla obur karıncaya saldırırlar. Ve eğer bir karınca, düşman türe ait bir karıncayı beslemeyi reddetmezse o karıncanın arkadaşları tarafından da dost olarak kabul edilir.

İnsana “ait” gibi görünen davranış kalıplarının doğa içerisinde diğer hayvanlarda da bulunduğunu göstermek, sadece «doğal uyumun» betimlemesini yapmak değildir. Aynı zamanda insanın, bu davranışları tekeline bulunduran «merkezi» konumu-

nun da sorgulanmasıdır.

Ekolojinin sosyal bilimlerde anlam kazanmasından ortalama yetmiş yıl önce, tüm bunları söyleme cüretini gösteren o isim, Peter Kropotkin'dir. Antroposentezizm-Ekosentezizm tartışmalarının olmadığı bir tarihte, Peter Kropotkin insanın, doğa içerisindeki konumundan; içerisinde olduğu sistemle uyumlu bir şekilde evrildiğini anlatır.

1902'de yazdığı Karşılıklı Yardımlaşma; Evrimin Bir Faktörü isimli çalışması; canlıların doğada uyum içerisinde, beraberce ve birbirleriyle dayanışarak yaşadığını bilimsel olarak ispatlama girişimidir. Darwin'in teorisinden yola çıkıp, toplum tasavvurlarından büyük balık-küçük balık denklemleri üstünden faşizmin bilimsel temellerini kurmaya girişenlere büyük bir cevaptır Kropotkin'inki.

Doğa içerisindeki canlıların uyumundan hareketle, bir toplum tasavvurundan bahsetmek için acele etmez Kropotkin. Modern olmayan insan topluluklarında da, bu uyumun varlığını göstererek, sadece bu yaşamın geçtiği bir dekor olarak bahsetmez doğadan. Doğanın uyumunu, türler arası uyumun koşulu sayar:

Barbar toplumunda, iki kişi arasındaki tartışmadan çıkan ve ölümlü sonuçlanan bir kavgaya müdahale etmeyen bir görgü tanığına katil gibi davranılırdı; ancak herkesi koruyan devlet teorisine göre, görgü tanığının işe karışmasına gerek yok: müdahale edip etmemek polisin işi. Ve bir zamanlar vahşi bir ülkede, Hotantolar arasında, yiyeceği paylaşmak isteyen olup olmadığını üç kere sormadan yemek yemek çok ayıp sayılırken, günümüzde saygın bir yurttaşın tek yapması gereken şey, vergisini ödemek ve açların açlıktan ölmesine izin vermemektir...

Yeni ekolojik teorilerin birbirini kova-

ladığı bir zamanda Kropotkin'i hatırlamak ne açıdan önem taşır?

Ekoloji etrafında şekillenen literatür, gittikçe popülerleşiyor. Popülerleşme eğilimi, toplumsal bir ihtiyaçtan ziyade suni bir şekilde oluşmuş altı boş bir kanıksamaya işaret eder.

İçinde bulunduğumuz kapitalist sistemin, doğal uyumu yıpratıldığını görüyoruz. İhtiyaç duyulan ekolojik bir bakış açısı, suni gündemlerden farklı olarak, toplumsallaşma eğilimi içerisinde olmalıdır.

Bu, yeni toplumsal alternatifler ortaya koymak adına önemlidir. Ekoloji ve ilintili her mesele, akademik bir çalışma olmasının ötesine geçmek zorundadır ve doğanın kapitalist yıkımını «yeşile boyama» çabalarından çok uzak olmak zorundadır. Radikal bir dönüşümün elzem olduğu gerçeği, doğal uyumdan uzaklaştığımız her geçen gün kendini hissettirmektedir.

Kropotkin'i tekrar hatırlamanın gerek duyulacağı yer de burasıdır. Kropotkin'in sonraki sürecinde, bu doğal uyumsuzluğu yaratan iktidarı ve bunun kurumsallaşmasını dert edinmiş ve ekolojiyle uyum içinde bir toplumsal tahayyül ortaya koymuştur.

Bugün ekoloji denilince akla Bookchin ve Toplumsal Ekoloji kuramı geliyorsa bunun nedeni, ortaya attığı teorinin şimdiki dönüştürmeye yönelik olması ve bunu gerçekçi bir programatik üzerine kurmasıdır.

Ve bu toplumsal dönüşümün hedefi doğal uyum arzusu, yani Kropotkin'in Karşılıklı Yardımlaşma'sıdır. Kropotkin'in tahayyülü farklı dönemlerde farklı deneyimler yaratmakla kalmamış etkisini şimdiki zamanda da sürdürmektedir.

Ekolojinin, Kropotkin dolayısıyla bir kez daha düşünülmesi, 1902'den bu yana devam eden bu dönüştürücü etkinin hissedilmesi için önemlidir.

Bilimsel Sosyalizmden Ekososyalizm Çıkar mı?

1960'lı yıllarda SSCB Devleti'nin Kazakistan ve Özbekistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri'ndeki pamuk üretimini artırarak dünya pamuk pazarında kapitalist rakiplerine üstünlük sağlamak istedi. Sovyet bilim insanlarının, yapılacak müdahale sonrası Aral Gölü'nün kuruyacağını rapor etmesine rağmen, Politbüro Seyhun ve Ceyhun nehirlerinin sularının, pamuk tarımı yapılacak arazilere yönlendirilmesini onayladı. Dünyanın en büyük 4. gölü olan Aral Gölü, kendine akan sulardan mahrum kalmasından dolayı 1960 yılından 1998 yılına dek %80 küçüldü.

Dünyanın en büyük şirketleri bile doğaya uyumlu otomobiller, bulaşık makineleri, giyecekler üretti. Medya "yeşil"e bürünmüş, dünyanın içinde bulunduğu ekolojik krizle ilgili bilgilendirici programlar yapıyor. Eski ABD başkanı Bill Clinton, Uzakdoğu'dan Afrika'ya çevre ile ilgili bilgilendirici seminerler veriyor. Çevre kahramanları Greenpeace aktivistleri, "bu gidişe bir dur demek için" neredeyse her sene kendilerini sarkıtacakları bir köprü buluyor. Organik pazarlar, organik yiyecekler, her şeyin doğal... Ekoloji, dört bir yanımızı sarmış durumda!

1960'lardan bu yana siyaset sahnesinin önemli akımlarından biri yeşil hareket. Roma Kulübü *Büyümenin Sınırları*'nı yayınladığından bu yana, yeşil siyaset felsefesi de, hareketi de bir hayli yol katetti. Tabii ki bu tarz bir gelişmeye neden olan etmenlerden biri, kapitalizmin içinde bulunduğumuz zaman diliminde ulaştığı boyut. Gittikçe karmaşıklaşan, teknolojik açıdan büyüyen, küreselleşen, farklı iktidarlarla ilişkilenen kapitalizmin yarattığı ekolojik tahribat, artık herkesin kabul ettiği bir gerçek.

Ekolojik krize karşı önlemler farklı coğrafyalarda farklı aktörler tarafından yürütülüyor. Greenpeace, WWF gibi neredeyse tüm dünyada aktif olan birçok STK dışında, yeşil hareket somut anlamıyla siyaset arenasında. Yeşiller Partisi, özellikle Avrupa'daki devletler bünyesinde bir hayli aktif ve parlamentoda siyaset yürütüyor. Sol partilerin, ekoloji hareketiyle yakın teması Batı'da 1960'lara dayansa da, yaşadığımız coğrafyada yakın zamanda fark edilen ekoloji meselelerin toplumsal hareketlenmelerdeki etkisi, sol partilerin ekoloji meselelerine yönelmesine yol açtı.

Batı'da solun ekoloji ile teması, eko-sosyalizm gibi farklı hareketlerin ve düşüncelerin evrilmesine yol açtı. Bu durum, özellikle ekoloji meselesinin farklı bir düzlemde değerlendirilmesine neden oldu. Bu değerlendirme önemliydi. Çünkü, liberal bir çevreci duyarlılıktan çok daha fazlasıydı solun ekoloji ile buluşması. Bu buluşma sadece, sol açısından değil, ekolojik sorunlara karşı politikleşen insanlar için de önemliydi. Özellikle yaşam mücadelelerinde belirginleşen bu politik tutum, ekolojik mücadelelerin bu coğrafyada yakın bir zamanda neye evrileceğini görmemiz açısından da önem taşıyor.

*trrrrum, trrrrum, trrrrum! trak tiki tak!
makinalaşmak istiyorum! beynimden, etimden, iskeletimden geliyor
bu! her dinamoyu altına almak için çıldırıyorum! tükürlü dilim bakır
telleri yalıyor, damarlarımda kovalıyor oto-direzinler lokomotifleri!*
Nazım Hikmet RAN

Sosyalizmin ekoloji anlayışı

Önceleri, "çevre meseleleri" olarak görülen ve fazla önemsenmeyen ekoloji, kriz haline dönüştüğünden bu yana kimsenin kaçamayacağı doğal bir gerçek. Ekolojik kriz, modern uygarlığın en küçük zincirine dahi zarar verdiğinde, bu diğer zincirlere de etki edebiliyor. Dengelerin bu kadar iç içe geçtiği bir zeminde ekonomik dengeler de, siyasi dengeler de, sosyal dengeler de aniden bozulabilir bir durumda.

Yeni toplumsal mücadelelerde bir dinamо niteliği olarak görünen ekoloji hareketi, klasik toplumsal hareketlerin ilgisini çekmiş durumda. Bunda ekolojik tahribatların şirketler ve devletler eliyle yapılıyor olmasının ve buna karşı çıkış için insanların bir araya geliyor olmasının büyük bir payı var.

Yaşam alanlarının devlet ve şirketler eliyle katlediliyor olması, buna karşı bir örgütlenme dinamiği oluşturdu. Bergama köylülerinin "haklı" mücadelesi hepimizin aklında. Benzer

yerel mücadelelerle beraber, kapitalizm ve devlete karşı yürütülen mücadeleler farklı bir yerden politik ve herkesin gözünde meşru bir anlam kazanmaya başlıyor.

Bu durum, solun bu yeni sorunlar karşısında eski tarz hareket etme mantığının gözden geçmesine neden oldu. Beslenen kaynakların güncelliğini kaybettiği fark edildi. Birçok Marksist, çıkıp Marksizm'in güncellemeye ihtiyacı olduğunu söyledi. Kapitalizmin sadece "sınıfsal" eleştirisinin yetersiz olduğu, kapitalizmin başka boyutlarının da olabileceği solun kaynaklarına geri dönmesine yol açtı.

Bu tarz bir yeniden değerlendirme, güncel parametrelerle beraber Marksist ideolojiyi "şimdi"yle uyumlu hale getirmeyi hedeflese bile insan ve doğa arasındaki ilişkinin kuruluşunu sorgulamak, bu ilişkinin sorgulanmasının elzem olduğu bugünlerde, Marksist felsefenin ekolojik sınırlarını göstermek açısından önem taşıyor.

İnsan-doğa karşıtlığı

İnsan ve doğa arasındaki ilişkiye, insanın doğayı dönüştürme girişimi olarak düşünülen "emek" süreciyle beraber varoluşsal bir mücadeleye atfettiğimizde; insanı, doğa dışında bir gerçeklik olarak ele almaya başlarız.

Bu emek süreci, insanın toplumsallaşmasıyla ilişkilidir Marksizm'de. İnsanın bilinçli faaliyetleri ile doğayı değiştirme sürecidir. Marksizm, insanın insan olma durumunu bu noktaya koyar, bilinçli bir şekilde doğayı dönüştürdüğü sürece özgürleşir insan. İnsanın kültürünü kurduğu bu aşama, doğaya bağlı olmaktan kurtarmıştır insanı.

Murray Bookchin'in ikinci doğa dediği bu kültür, zorunlu olarak doğayı değiştirecektir Marksizm'de. Bu tarz bir değişimin olumsuz bir yanı olmadığını savunan eko-sosyalizm, sorunu bu kültürel dünya içerisinde evrilen kapitalist üretim tarzına koyar. Ancak bu üretim aşaması bile, belli bir aşamaya kadar, insanın "doğadan özgürleşme" sürecinin bir parçasıdır. Yani son birkaç yüzyıllık dönem öncesine kadar, insanın doğayla kurduğu ilişki çok da sorun teşkil etmemektedir.

Bu tarz bir bakış açısı, bu üretim tarzının nasıl bir sürecin sonucunda oluştuğunun dışarıda bırakılmasına neden olur.

İnsan ve doğa arasındaki tahakkümlü ilişki biçimi, bu tarz bir üretim sisteminin sonucunda değil, bu kültürün (ikinci doğanın) kurulduğu aşamadan beri süregelir. Bu insanın doğayla mücadelesinden değil, iktidarlı toplumsal ilişki kurma biçimlerinden kaynaklanır.

Sunu hemen belirtmekte yarar var, bu bakış açısı insanın toplumsallaşması ya da kültürünü yaratmasının karşısında değildir. "Bir tarz" toplumsal örgütlenme biçiminin, ekolojik krizinin oluşmasına zemin hazırladığını söyler. Ekolojik kriz, kapitalist üretimin sonraki aşamalarında değil, iktidarlı ilişki biçimlerin toplumsal kurmasıyla oluşmuştur.

Kapitalist ekonomi tek başına bu ekolojik krizi yaratmamıştır. Dolayısıyla bu krize karşı bakılacak yer sadece iktisat değildir. Toplumsal

örgütlenmenin nasıl kurulduğu, bu kuruluştaki iktidar ilişkileri asıl bakılacak yerdir.

Marksizm insan doğa ilişkilerini düzenleyen ilk ideolojidir varsayımı

Eko-sosyalizmin büyük isimlerinden John Bellamy Foster,

"Marks'ı ekolojiye gereken ilgiyi göstermediği için kınamanın uzun bir geçmişi varsa da, tartışmalarla geçen on yılların sonunda, bu görüşün olgularla uyummadığı açık biçimde ortaya çıkmıştır. Tersine, İtalyan coğrafyacı Massimo Quaini'nin gözlemlediği gibi, "Marx... modern burjuva ekoloji bilincinin ortaya çıkmasından önce doğanın sömürülmesini kınamıştı." diyerek Marksizm'e belki de, ilk ekolojik teorik temel olduğunu atfedilmektedir.

Marks'ta bu tarz bir bağ kuranlar, doğa ve insan arasındaki kopmaz bağlara, bu bağlardan kaynaklı uyarılara dikkat çekseler de; bu temel felsefenin doğa üzerinde egemenlik kuran, bütün dünyayı insanın emek dolayımıyla oluşmuş bir yere çevirmeyi (belki büyük bir üretim tesisine dönüştürmeyi) arzulayan düşünceleri görmezden gelirler.

Foster gibi düşünürlerin, Marks'ın düşüncelerinin bağlamını değiştiren Marks yorumlarıyla, ideolojiye güncel bir ayar çekilmeye çalışılır. Bu tarz çabalar, Marksizm'in ilerlemeci varlığını değiştirmekte yetersizdir.

Bu tarz bir ilerlemecilik, kapitalizmin üreticilik zihniyetinden kopamayışı gösterir. Üretimsel değişimin olabilmesi için, kapitalizm aşaması gereklidir. Hatta bu gereklilik, onun yarattığı teknik olanaklar sayesinde doğaya fazla yük bindirilmemesine neden olacaktır.

Bu ilerlemeci anlayışın kutsadığı çalışma fikri, kökenini Protestan ahlakının çalışmayı yüceltmesinden, bunu insanın özü olarak görmesinden alır. Çalışma meselesine ilişkin temel itirazlar, Marksistler tarafından emek-iş ayrımı yapılarak da ortaya konmuştur.

Emek doğayla bütünleşmeyi gerektiren tüm faaliyetlerin adıyla, tüm kapitalist süreç

boyunca insanın doğayla "emek" dolayımıyla ilişki kurduğu iddiasının altı boştur. Kapitalist süreç, tamamıyla doğadan kopuşa neden oluyorsa, kapitalist ilişkilerin ortaya çıktığı bir ortamda emek ortaya çıkamaz.

Ekolojik Krizin Nedeni

İnsanın bilinçli bir şekilde doğayı dönüştürme faaliyeti, her üretim tarzında farklı sonuçlara neden olabilir. Ekolojik krizin kökenini iktidarlı toplumsal ilişkilerde arama, kapitalizmin bu krizde etkisi olmadığını göstermez. Aksine kapitalizmin ideolojisinin artan bir şekilde içselleştirilmesi, şirketlerin sınırsız kar hırsı için oluşturduğu sonsuz üretim-sonsuz tüketim sarmalı ekolojik uyuma en çok zarar veren durumlar haline gelmiştir.

İçinde bulunduğumuz çağda, doğadan iyice yabancılaşan insan, aynı zamanda kendi yarattığı kültüre de yabancılaşmıştır. Doğanın anlamı, bu üretim ve tüketim sarmalında ham madde sağlayacak bir depo haline gelmiştir.

Ekolojik krizi anlamamız için sadece üretimin nasıl yapıldığını görmek yeterli değildir. Bunun nasıl toplumsallaştığının da ortaya koyulması gereklidir. Ekolojik kriz basit bir anlamda çevrenin kirletilmesi değildir. Toplumsal yaşamın kurulma sorunudur. Sorunu bu şekilde belirlemek, ilerleme, uygarlık, kalkınma, ekonomi, teknoloji vb. birçok kavramı da sorgulamayı gerektirir.

Ekolojiyi içermekteki ısrar

Ekoloji tabanlı bir bakış açısı yakalamakta önemli meselelerden biri, doğanın nasıl anlaşılması gerektiği ile ilgilidir. İnsanı merkeze koyan, ekolojik yıkımın sonunda insanı ve onun etkinliklerini de etkileyeceğinden dolayı yakın algı, ekoloji mücadelesinde çevreci olarak adlandırılır. Burada temel mesele, insan dolayımından arındırılmış bir şekilde, doğa ve içerisindeki varlıkların varlık olarak görülmesidir. Çevreci bakış açısı, varlıkları insan etkinlikleriyle ilişkilendirip kaynak olarak görmek de ısrarcıdır. Bu faydacı bir bakış açısıdır. Bu faydacı bakış açısı, iktidarlı ilişkilerin kurulmasındaki temel nedenlerden biridir. Dolayısıyla, ekolojik krize neden

olan bir bakış açısıyla çözüm ortaya konamaz.

Bu çevreci bakış açısı, yeşil harekette sık karşılaşılan bir tutumdur. Özellikle doğa korumacı etkinlikler içine girmiş birçok STK, bu tutumun sergileyicisi konumunda, ekoloji konusunu manipüle etmek dışında hiçbir şey yapmazlar. Greenpeace, WWF, TEMA benzeri kuruluşlar buna en büyük örneklerdendir. Halihazırda ekolojik yıkıma neden olan büyük şirketlere ve devletlere çevreye duyarlı sertifikası vermek, beraber kampanyalar düzenlemek dışında, üyelerinden bağış toplamak hariç bir şey yapmazlar.

Bu bakış açısının, siyasal alandaki ifadesi konumunda olan Yeşiller Parti'leri farklı devletlerin parlamentolarında, temsili demokraside temsilcilik rolü oynamaktan öteye gidemezler. Devletlerin kalkınmacı modellerinde "çevre"yi temel alan yaklaşımlarıyla, bir yandan ekonomik fayda gözetirken öte yandan "çimlere basmayalım" çevreciliği yapmaktan öteye gidemezler.

Radikal bir tutumla yola çıkmış, ekolojik hareketin felsefi temeli iddiasında olan ekososyalizm, varlık-kaynak tartışmasında, kaynak ekonomisi dilinden konuşur. Kaynak ekonomisinin, literatüre liberal ekonominin meşhur sınırlı kaynaklar-sınırsız ihtiyaçlar denkleminde girmiş olduğu düşünülürse, ekososyalizmin ekolojik mücadeleye felsefi kaynak olma iddiası bir yana, liberal kökenlerini sorgulamaya başlaması şarttır.

Her şekilde "mülk edinilecek" doğa, özel mülkiyetin olmaktan çıkacak, ama kamu mülkü haline gelecektir.

Bütün bunlara rağmen, ekolojiye yönelik bu ısrar, toplumsal hareketlenmelerden uzak kalmamak, eski hareketlenmeyi devam ettirici dinamikler bulmak, yeni ve yerel örgütlenmeler yaratmak amacından öteye gidemeyecektir. Çünkü, ekoloji meselesini basite indirgeyen çevreci yaklaşımlar, bazen gerçek ekoloji mücadelelerinin önündeki en büyük engel konumuna dönüşebilir.

MESELE Enerji mi? Su mu?

SUYUN TİCARİLEŞTİRİLMESİ

Sözde “enerji meselesi” tartışmalarının esas odak noktası enerji projelerinin yaşamı nasıl yok ettiği olmalıdır. Bu projelerle asıl amaçlanan, santrallerin ürettiği elektrikten ziyade bu santrallerin yarattığı toplumsal ve ekonomik dönüşümlerdir.

Hidro-Elektrik Santral (HES) projeleri ile dereler boruların içerisine hapsedilirken o derenin içindeki ve dışındaki yaşam yok olur. Bu şekilde buldukları bölgede yaşamı var eden, can damarı olan derelerin yatağından ayrıştırılarak boru içine hapsedilmesiyle, bölgedeki canlıların kullanımı ve tarlaların sulanması yoluyla meydana gelen “kayıpların” (!) önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Akarsu civarındaki köy meralarının şirketlerin şantiye alanları olarak ilan edilir.

Köylünün kullandığı topraklar cebren ya da rızaen “devletleştirilir”, kamulaştırılan topraklar ve suyun kullanım hakkı “49 yıl +49 yıl” lığına şirketlerin kullanımına devredilir.

“Suyun kullanım hakkını devralan” şirketler bugün, başta güney amerika olmak üzere dünyanın birçok bölgesinde, sahibi olduklarını iddia ettikleri su dağıtma “hakkını” gasp ettikleri gerekçesiyle, “yağmuru” çatılarda biriktirerek kullanan halkı şikayet etmekte, bu bölgelerdeki devletler de yağmuru biriktirenlere ağır hapis ve para cezaları uygulamaktadırlar.

Böylece hem içme, hem sulama suları paralı hale getirilir.

İçme suları şişelenir yani kapaklanır. Yeraltı ve temiz içme sularına coca cola gibi

kapitalist devler tarafından zorla ya da katabına uydurularak el konulur. Ayrıca enerji projeleri Dersim’de olduğu gibi devletin inkar ve imha politikalarının bir silahı olarak da kullanılır. Halk, köyleri, kutsal mekanları ve ibadet yerleri sular altında bırakılarak, vadileri insansızlaştırılarak büyük şehirlere göçe zorlanır. Göçe zorlanan bireylerin kapitalizme entegrasyonu hızlanır.

Bir diğer yandan, termik ve Nükleer santrallerin dikkat çeken özellikleri ise santrallerin konum, verimlilik ve işletme amaçlarıdır. İğneada, Sinop, Mersin ve benzeri diğer santraller incelendiğinde bu tesislerde elektrik üretimi için tüketilecek yakıtların elde edilmesinin ancak ithalat yoluyla mümkün olduğu ortadadır. Öte yandan bu santrallerin bölgedeki yaşama getirdiği riskler, elde edilecek elektriğin

getirdiği sözde kolaylıklardan çok daha fazladır. Ancak konu üzerine biraz daha yoğunlaştıkça karşılaşılan ilginç bir boyut göze çarpmaktadır. Bu santraller yalnızca yakıt için kullanacakları yakıtı ithal etmekle kalmayacak, çevre ülkelerdeki santrallerin atıklarını da ithal ederek nükleer ve termik atıkların yukarıda adı geçen bölgelere gömülmesi sektöründe de hizmet sağlayacaktır. Bu santrallerin deniz kenarlarında ve liman kentlerine yakın bölgelerde kuruluyor olması da 65°C ye kadar ısıtarak tekrar denize veya toprağa bıraktıkları “soğutma suyu”nu sağlamanın yanı sıra bu atıkları ithal etme (gömme hizmetini ihraç etme) ana işlevini de yerine getirmede şirketlerin talan projelerinde büyük bir kolaylık sağlayacaktır.

DIKKAT! AB Yasası

Yağmurun altında ıslanmak de dereye girip serinlemek de suç olabilir

1972’de Meadow ve arkadaşlarının hazırladığı “Büyümenin Sınırları” isimli çalışma, ekonomik büyümenin ilk kez bir sorun olarak ortaya konulduğu çalışmaydı. Ekonomik büyümenin yavaşlatılması ve az gelişmiş coğrafyaların kalkınma mitinden vageçmesi gerektiği yaklaşımı, bu araştırmanın temelini oluşturuyordu. Benzeri çalışmalarda, ekonomik büyüme diye ifade edilen sürecin, aslında kapitalizm olduğunu hepimiz bildiğimiz halde, neden ısrarla

böyle ifade edildiğini sonradan öğrendik.

Mesaroviç ve Pastel’in «Dönüm Noktasında İnsanlık» çalışmasında «az gelişmiş ülkelerin doğal kaynaklarının korunması gerektiği» yaklaşımı, Roma Kulübü raporları ile gündeme gelen «sürdürülebilir kalkınma» fikri, kapitalizmin kendi yarattığı sorundan yine kendi lehine nasıl çözüm üretebildiğini görmek açısından önem taşıyor. «Büyüme»nin, «sürdürülebilir»lik üze-

rinden devamı, kapitalist niyetlerin «gelişmemiş» coğrafyalarda nasıl işleyeceğinin büyük bir göstergesi.

Doğal varlıkların korunması üzerinden bu varlıkların *kaynaklaştırılıp* mülk edilmesine, büyümenin sınırlarından bahsederken bu varlıkların sınırsız bir şekilde (kelimenin tam anlamıyla ulus-devletin sınırlarını da aşan, sınırsız) sömürüsüne yol açan işleyişin su politikaları özelindeki konumuna bakmak farklı açılardan önem taşıyor.

Yağmur üzerinde bile mülkiyet iddiasının başladığı günümüzde akıl almaz su politikalarının altında yatan nedenler biraz incelendiğinde çok teşkilatlı, bir o kadar

da sistematik işleyen planlar zinciri gözler önüne seriliyor.

Suyu Ticarileştirme Direktifi

Dünya Su Konseyi'nin, alt kollarının, yerel ve küresel taşeronlarının, devletlerin, şirketlerin ve ortaklaşa proje yürüttüğü Sivil Toplum Kuruluşlarının yeryüzündeki tüm su varlıkları üzerinde kurduğu kontrol mekanizması periyodik aralıklarla yeniden değerlendirilmekte, tüm varlıklar adına kararlar alınmakta, belirlediği hedeflerin gerçekleştirilmesi için ekolojik yıkımlar planlanmaktadır.

1996 Şubatında Avrupa Komisyonu üyeleri, Avrupa Birliği (AB) su politikası ile

ilgili bir görüş birliğine varmıştır. Üye ülkeler, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu suyun gelecekte bütüncül olarak düşünülmesi fikrinde ortaklaşmış, su ile ilgili diğer tüm direktifleri tek bir yönetmelik altında toplayarak Su Çerçeve Direktifi'nin (SÇD) oluşmasına neden olmuştur. AB üye ülkeleri ve gelecekte AB'ye dahil olmayı hedefleyen ülkeler arasında mutabık kalınan 23 Ekim 2000 tarih ve 2000/60/EC sayılı Avrupa Birliği Su Çerçeve Direktifi (AB SÇD), 22 Aralık 2000 tarihinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Direktif birçok farklı alandan uzman, strateji ve politika belirleyici arasında 5 yılı aşkın süredir tartışılmalı bir kuruluş aşamasının ardından antlaşmaya açılmıştır.

Su Çerçeve Direktifi'nin Ana Prensiplerine bir göz atılacak olursa aşağıda bahsi geçen maddelerde tartışmalar yoğunlaşacaktır:

Suyun adil ücretlendirilmesi (2000/60/EC-Madde 9)

Su diğerleri gibi bir ticari varlık değildir ve bir miras olarak görülmelidir. Ancak, su hizmetlerinin maliyetlerinin karşılanması için ücretlendirilmesi gerekmektedir. Bu, suyun sürdürülebilir kullanımını sağlayacaktır. Direktifin prensibi kirletenlerin ödemesidir, çünkü sonuçta birileri kirlilik için ödemek zorunda kalmaktadır.

Suyun ticari bir varlık olmadığı ancak korunması için ücretlendirilmek zorunda olduğunu iddia eden SÇD etkinlik gösterdiği tüm bölgelerde yeraltı ve yerüstü su havzalarındaki varlıklara devletlerce "kamulaştırma" adı altında devletleştirme yaparak el koymuş, 49+49 yıl usulüyle şirketlere devrederek yeni nesil özelleştirme politikalarını devreye sokmuştur. Suyu ticarileştiren şirketler ve bölgesel yönetimler; inşaattan meşrubata çeşitli iş kollarında yeraltı, yerüstü sularını yok eden şirketler-

le birlikte oluşturdukları konsorsiyumlarda sahibi olduklarını iddia ettikleri suyun kim tarafından ne kadar kullanılacağı hakkında kararlar almakta ve yürürlüğe sokmaktadır.

Söz konusu şirketler suyu elde ederken pek çok kaleme ücret ve vergiden muaf tutulurken halkın yaşamsal gereksinimlerini karşılarken kullandığı suyun korunmasının maliyeti gündeme gelmektedir.

Sürdürülebilir su kullanımı (2000/60/EC-giriş bölümü Madde 18, 19, 41)

Birçok insan aktivitesi suyu etkilemektedir. Bu durum suyun korunması ve kirliliklerden kaçınılmasının önemini göstermektedir. Suyu olan ihtiyacın artıyor olması da en önemli ve dikkate alınması gereken bir durumdur. Bu nedenle, gelecek kuşaklar için yeterli su sağlamak ve suyun yüksek kalitede olması için SÇD iyi bir şekilde uygulanmalıdır.

The Sun gazetesi haberine göre 2008 yılında 10.000 kahve dükkanı bulunan starbucks'ın "bakteri oluşumunu önlemek için" 1 günde 23,4 milyon litre suyu musluklardan durmaksızın akıttığı bildirilmişti. (<http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/article1771553.ece> "uHYPERLINK "http://www.thesun.co.uk/sol/homepage/news/article1771553.ece" k/sol/homepage/news/article1771553.ece , 12 Ocak 2011) Basit bir karşılaştırma yapabilmek adına bu miktarın; Afrika'da kuraklığın vurduğu Namibya'nın tamamında iki milyon kişinin bir günlük ihtiyacı olan suyu sağlamak için yeterli olduğunu söyleyebiliriz. Bir başka kıyas ise bu suyun bir olimpik havuzu, her 83 dakikada bir kez doldurabilecek miktarda olduğu gerçeğidir. Mart 2012 tarihli verilere göre TC sınırları içinde 172, dünya çapında ise 19.435 kahve dükkanı bulunan

starbucks'ın 4 yıl önceki tüketiminin ikiye katlandığını fark etmek zor olmasa gerek.

Bu küçük örneğin benzeri şekilde fabrikaların, termik ve nükleer santrallerin kısaca şirketlerin kirlettiği, ekosistemde geri dönüşümü neredeyse mümkün olmayan sular göz önüne alındığında, hanelerde kullanılan suyun devede kulak kaldığı aşikârdır. Tüm bunlara rağmen İSKİ'nin hanelerde kullanılan sulara yaptığı zamlar ile su kaynaklarını koruması, yıllardır tatlı su çeşmelerinden akan suyun Hamidiye markası ile pazarlanması ve İSKİ'nin 5. Dünya su forumu kapsamında yapılan 3-5 Mayıs 2011 toplantılarında Hamidiye Su'yu "Halka yüksek kalitede temiz içme suyu sağlıyoruz"(satıyoruz) demeci trajikomik kalmaktadır.

Uluslararası İşbirliği ve Yeni Su Birliği (2000/60/EC-Madde 3)

Su kütleleri sınırlarda durmadığı için suyu yönetmenin en iyi yolu SÇD'ne göre uluslararası işbirliğidir. SÇD, bir havzadaki tüm ortakların yakın işbirliği içinde nehir havzalarını yönetmelerini gerektirmektedir. Bu durum, ilgili ülkelerin verilen zaman aralıklarında, SÇD'nin net hedeflerine ulaşacak ortak bir Nehir Havza Yönetim Planı oluşturmaları gerektiği anlamına gelmektedir.

Yüzyıllardır sınırlara sığdırılmayan halklara katliamlarla sınırları kabul ettirmeye çalışan devletler ve şirketler, halklara uyguladıkları politikaların bir benzerini şimdilerde derelere uygulamaya çalışıyorlar. İktidarlar arası protokollere sadık kalmayan doğal varlıklar kendi yaşam alanları içerisinde varoluşlarını sürdürmektedirler. Bu durumun farkına varan kapitalizm bugün, sınırları aşan suların yönetimlerini kapsayan sınıraşan havza planlamalarını uygulamaya sokma çabasıdadır. Kapitalizm bu yeni metoduyla yaşamı daha kolay kontrol

altında tutmayı, kendi planlarına daha uygun "işletmeyi" ummaktadır. Nehir Havza Yönetim Planı'yla yaratılmaya çalışılan durumun detaylarına ileride yer vereceğiz.

Su herkesin konusudur (2000/60/EC-Madde 14)

Farklı ülkelerin su kaynaklarını korumak amacıyla işbirliği yapmak zorunda oldukları gibi farklı sektörlerden aktörlerin de işbirliği yapmaları gerekmektedir. Su, evler, endüstri, tarım ve benzeri amaçlarla kullanıldığı için tüm paydaşların yasal hedeflere katılmaları gerekmektedir.

Paydaşlık adı altında yutturulmaya çalışan politikalar önce Avrupa, sonra 70lerde TC'de tohumları atılan Truva atı STK'larla sağlanmaya çalışılmakta; sözde duyarlı vakıf, dernek ve şirketlerin fonlar karşılığında dağıttığı "çevreci sertifikası" ve "yeşil logo"larla yaşamı katledenler aklanmaktadır. Sanki kapitalizmin yarattığı yıkımlara karşı mücadele ediyormuş gibi bir yanılsama yaratan, sistemin çatlaklarını yamayan Bu Truva atları, yıllardır su forumlarında şirketlerin yanında, konuya su yönetiminde "karar alma süreci"ne katılmak suretiyle müdahil olan paydaşlardan "sivil toplum"u teşkil etmektedirler. Bu yolla söz konusu karar alma süreçlerine sözde halkın katılımı sağlanmış olur.

Su hassas bir kaynaktır (2000/60/EC-Madde 4, 8, 10, 11, 16, 17)

Su kaynakları tarım, endüstri ve evsel gibi birçok kullanımdan etkilenmektedir. Esas olarak SÇD, kirlilik kaynaklarının kaynaklarında engellenmesini ve tüm kirlilik kaynaklarının sürdürülebilir kontrolü için bir mekanizma oluşturulmasını gerektirmektedir. Direktif, yeraltı sularını da korumakta ve kalite ve kantitesi için kesin hedefler getirmektedir. Nehirler, göller ve kıyı suları için de kesin ekolojik hedefler

getirmektedir. Günümüzde yüzey ve yeraltı sularının birçoğu kirlenmiş olsa da, SÇD ile hepsinin 2015 yılına kadar "iyi durum"a gelmesi hedeflenmektedir.

"İyi duruma getirme" ifadesiyle AB SÇD'nin kriterlerinin üyelerce yerine getirilmesi, sonuç olarak tüm su varlıklarının şirketler kontrolüne girmesi hedeflenmektedir. Bu hassas kaynağın "boşa akıp gitmesine" SÇD büyük bir özveri ile izin vermeyip suyu kanatları altına almayı planlamaktadır.

Bütüncül Planlama- Sınırsız Sömürü

Basit anlamıyla havza planlaması, bir bölgenin (önce) ekonomik, sosyal ve fiziki yönden planlanmasıdır. "Büyüme" meselesi sorun edildiğinden bu yana, bu alanda yapılan çalışmalarda, planlamanın ölçütlerine ekoloji meselesi de eklenmiştir. Havza planlamalarının, ulus-devlet merkezindeki bir siyasal çerçevede neyin öncelik alınıp, kimin tarafından bu planlamaların yapılacağı az çok bellidir. Bu planlamanın öznesi kuşkusuz ulus-devlettir. Ancak küreselleşme denilen olgunun ortaya çıkmasından bu yana, merkezi "ulus-devlet"e alan bakış açısında değişimler olmuştur.

Bütüncül plan, yeryüzü üzerindeki tüm varlıkları "küresel kaynak" deyişiyle bir bütün olarak ele alıp, siyasal olarak önceden belirlenen sosyo-ekonomik hedeflere erişmek için mevcut "kaynak" olarak gördüğü ekosistem içinde yaşamını sürdüren varlıkları kendi ilerlemeci, merkezietçi paradigması ile yönetmeyi esas alan; küresel denetim mekanizmasıyla sürdürülebilir kalkınma ve karı gözeterek hazırlanan plandır.

Bütüncül havza planlaması ise "merkez" in yeryüzünü; iş gücü, enerji, hammadde, atmosfer, dereler, vadiler, denizler gibi farklı biçimlerdeki "ekonomik

kaynakları" entegre bir ekonomik altyapıda değerlendirerek, "havza" diye nitelendirdiği bölgelere özgü üretim-denetim biçimleri geliştirerek "havza"sına göre tarım, enerji, sanayi, maden gibi alanlarda üretimleri tayin ve tesis ettiği yönetim planıdır.

Akarsu havzaları, yeraltı suyu havzaları gibi ifade edilen alanlar için geliştirilen bütüncül havza planlamalarında, birbiriyle ilintili ve etkileşimli bir grup akarsuyu ve çevresini ele alan, diğer bir akarsu bölgesinden havza sınırı ayrılan bölgeler tanımlanmakta, yeryüzü tıpkı devletlerin bölüp parçaladığı gibi ekonomik verimlilik adına bölünüp parçalanmaktadır.

Devletler arasındaki danışıklı dövüş politikalarının, hükümetlerin, projelerin, kanunların bütüncül ya da diğer deyimle entegre olarak değerlendirildiği şu süreçte Çoruh havzasının "paydaş taşeronları" Türkiye ve Gürcistan devletlerinin sınıraşan havzalarda bütüncül kapitalizm adına bütüncül havza planlaması politikası gütmesi kaçınılmazdır.

Merkezi Planlamanın Ekolojik Sonucu; Aral Çölü

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği döneminde, Aral Gölü'nü besleyen Seyhun ve Ceyhun ırmaklarının yatakları, *Minvodkhoz* politikası sonucunda değiştirildi. SSCB'nin Su Planlama Bakanlığı'nın bu politikayla amacı suyun endüstri için yer değiştirmesiydi. Orta Asya'da pamuk üretimini artırmak amacıyla gerçekleştirilen bu uygulama, Aral Gölü'nün bu sürecin sonunda kuruyacağı bilinerek gerçekleştirildi. Ekonomik hedefler merkeze alınarak yapılan bu değişimle Özbekistan ve Türkmenistan'da 6.4 milyon dönümlük üretim alanı, 15.9 milyona çıkarılarak istenilen ekonomik hedef gerçekleştirildi. Milyonlarca insanın çalışabileceği bir ekonomik alan yaratıldı.

1960'lı yıllardan bu yana kurumaya başlayan Aral Gölü, yüzde 90 oranda küçülerek gölün çekildiği alanda, tuzlu kum tabakalarıyla kaplı "dünyanın en genç çölü" Aral Çölü oluşturuldu. Bu süre içerisinde bu bölgede kullanılan tarım ilaçları ve kimyasallar sadece Aral etrafındaki insan dışındaki varlıkların yok olmasına yol açmadı. Bu ekonomik işleyişte yeralan insan nüfusu kadar bir nüfus ölümcül hastalıklara maruz kaldı. Süreç içerisinde, bu bölgede yoğunlaşan nüfus bu bölgeden göç etti.

SSCB nin dağılmasının ardından TACIS programı ile birlikte Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerine uygulanan serbest piyasa ekonomisine uyumu sağlamak amacı ile aktarılan fonlara yıllar sonra başka bir perspektiften, bu sefer Merkezi Planlama Deneyimi'nden faydalanma adına, yeni fonlar eklendi. 3-5 Mayıs 2011'de Dünya Su Forumu, Orman ve Su İşleri Bakanlığı, İSKİ, İBB ve DSİ tarafından gerçekleştirilen 2. İstanbul Uluslararası Su Forumu'nda Ermenistan, Azerbaycan, Belarus, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna, Özbekistan bölgelerinin Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği dönemindeki merkezi planlama yöntemindeki deneyimlerinin bugün konuşulanlar için iyi bir referans olduğu, bu deneyimlerden öğrenileceklerin çok değerli olduğu ve bu deneyimlerin bugünkü entegre havza planlaması çalışmalarına iyi bir örnek teşkil ettiği belirtildi. Adı geçen devletlere aktarılacak fonla bu deneyimlerin paylaşılması ve yeni havza planlamalarına katkı sağlanması gündem edildi.

Bağımsız Devletler Topluluğu'na Teknik Yardım ya da TACIS (İngilizce: Technical Aid to the Commonwealth of Independent States), Avrupa Komisyonu'nun eski Bağımsız Devletler Topluluğu üyesi ülkelere, demokratik pazar merkezli ekonomik sisteme uyum sağlayabilmeleri amacıyla yaptığı hibe ve teknik yardım programıdır.

2007'den sonra Kalkınma İşbirliği Ajansı (DCI) olarak adı değişen bu yardım programa, daha sonraları Moğolistan da dâhil edilmiş ve program Avrupa Yardım ve İş Birliği Ofisi'nin bünyesine katılmıştır.

1991 yılında Doğu Avrupa ve Orta Asya'nın on iki BDT ülkesine, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Tacikistan, Ukrayna, Rusya Federasyonu, Moldova ve Beyaz Rusya'ya; eğitim, enerji, ulaştırma, gıda üretimi ve dağıtımını ile sınai ve ticari işletmelere destek alanlarında hibe yardımı yapmak amacı doğrultusunda oluşturulmuştur.

Küresel Merkez-Kapitalist Hedefler-Havza Planlamaları

Merkezi bir yapılanmanın muktedir olabileceği bir güçle 1918'de gerçekleştirilmeye başlanılan Minvodkhoz politikası, özellikle AB'nin ilgisini çekmiş durumda. SSCB'nin piyasa kapitalizmi dışında bir ekonomiye sahip olması üzerinden yapılan eleştirilere, Aral Gölü üzerinden rastlamak mümkün gözükse de, planlama yöntem ve uygulamalarına ilişkin bir eleştirinin getirilmiyor oluşu, ulus-ötesi siyasal yapılanmalarının büyük siyasal yapılanma-yerel bölge uygulamalarda, SSCB'ye öyküneceğini öngörmek açısından önem taşıyor. Bunu AB'nin SÇD'yi özellikle kabul ettirmeye çalıştığı coğrafyalar üzerinden değerlendirmek, SÇD'ye, yeni bir *Minvodkhoz* gibi bakmak gerek. Özellikle ulus-devletin küresel ve yerel arasında eriyip gittiği bir konjonktürde, kapitalist işleyişin hızlı ve reddedilmeden işlemesi için...

Kapitalizm bugün yaratmaya başladığı merkezi planlama deneyimlerini gıpta ile izlerken, Bütüncül Havza Planlamaları tartışmalarında Aral Gölü'nün akıbeti sonucu öngörmek isteyenlere bir rehber olacaktır.

Uluslararası Su Şebekesi

2009'dan beri iki kez İstanbul'da toplanan uluslararası su kongrelerini sadece medyadan, örneğin NTV'nin Yeşil Ekran programından izlediyseniz, bu kongrelerin sanki "su kaynaklarını" korumak için çalıştığını düşünmüş olabilirsiniz. Verilen demeçlerden duyduğunuz kadarıyla, uzmanlar ve bürokratlar durumun ne kadar vahim ve de acil olduğunu anlatmış, politikacıları ve şirketleri ikna etmiş, onlar da hizmet aşkıyla bir an önce su projelerini hayata geçirip denetimleri artıracaklarını açıklamışlardır. İmzalar atılır, fotoğraflar çekilir, 5 yıldızlı otellerden check-out yapılırken faturalar Truva Atlarına, büyük inşaat ve enerji şirketlerine kesilir. Bu sırada medyadan görmediğiniz şey, kongrenin esas amacını bilenlerin protestolarıdır.¹

Bu konferansların ilk büyük örneği olan, Birleşmiş Milletler'in düzenlediği 1992 Uluslararası Su ve Çevre Konferansı'nda su bir meta olarak tanımlanmış² ve hemen ardından IMF ve dünya bankası, gelişmekte olan ülkelere suyun özelleştirilmesini dayatmaya başlamıştır. 90'ların sonunda özelleştirmenin adı kötüye çıktığında ise suyun ticarileştirilme süreci, kamu ortaklıkları ya da bizdeki bilinen adıyla Yap-İşlet-Devlet modeliyle dayatılmaya başlandı. Bu süreçte 70'e yakın üçüncü dünya ülkesi su hizmetlerini özelleştirdi.³ 2002 yılına kadar hızla büyüyen su pazarı, bu dönemde nüfusun sadece %5'i suyunu küresel şirketlerden aldığı halde, petrol sektörünün %40'ı kadar gelir getirmişti.⁴ Bu devasa pazarda rekabete giren ulus ötesi şirketler, ortak çıkarlarını gözeterek yasaları çıkarmak

ve aralarındaki paylaşımı düzenlemek için bu kongrelere genişleterek devam ettiler.

Küresel ölçekte suyun yönetimi için oluşturulan ilk yapı olan IWRA, Dünya Su Konseyi'ni (WWC) kuran kurumların başında gelir. IWRA 110 ülkeden 1400 civarında şirket, kurum ve birey statüsünde üyeye sahiptir. Konseyin Türkiye'den de 40'a yakın üyesi vardır. Bu üyeler arasında DSİ, İSKİ, GAP gibi kamu kurumları, Su Vakfı gibi vakıflar ve su alanında faaliyet gösteren inşaat şirketleri vardır.

WWC'nin içinde, Suez, Vivendi, Bechtel ve RWE gibi dev su şirketleri ile birlikte 300'e yakın örgüt ve çok sayıda STK yer almaktadır. WWC'nin görevi, "21. Yüzyılda Yaşam ve Çevre için Dünya Su Vizyonu"nu geliştirmektir. WWC bu amaçla, üç yılda bir Dünya Su Forumları düzenler. 2000 Lahey Forumunda, WWC, Dünya Bankasının önerdiği ve AB Su Çerçeve Direktifinin temelini oluşturan "Bütünleşik Havza Yönetimi"nin tüm dünyada uygulamaya geçirilmesini sağlama ve izleme kararı aldı.⁵ 2009 yılında İstanbul'da düzenlenen Dünya Su Forumuna, Doğa Derneği ve WWF başta olmak üzere, su alanında proje üreten ve uygulayan, fon ve hibelere bağlı çalışan STK'lar da aktif katılmıştı.

Küresel kapitalizmin suyu ticarileştirme arzusu, bu kongrelerde yasa tasarıları ve ihalelerle tatmin oluyor. Bu kongrelerde alınan kararlar bize borulara hapsedilmiş nehirler ve kapaklı şişede satılan su olarak geri dönüyor. Kırsal üretim alanlarında ise devlet kontrolüne ulus ötesi şirketlerin kontrolü ekleniyor.

1993 yılında, Dünya Bankası'ndan alınan kredilerle, DSİ'nin verdiği sulama hizmeti sulama birliklerine aktarıldı. 22 Mart 2011'de çıkan yeni bir kanunla, gerçek ve tüzel kişilere devredilebilir yapılara dönüştü.⁶ Yap-İşlet-Devret temelinde yürüyen bu yapılar, şirketlerle sözleşme imzala-

arak, tesislerin bakım ve işletimini özel sektöre verebilecek. Su şebekesi dağıtım ve arıtma hizmetlerinde de uygulanmakta olan bu özelleştirme modeli ile devlet kurumları, Dünya Bankası gibi ulus ötesi finans kurumları, özel sektör ile birleşerek sömürüyü artırıyor. Kalkınma ajansları ve şirket-STK ortaklığında (örneğin Tema-Borusan işbirliği gibi) kırsal kalkınma projeleri⁷, bazı köy sulama birliklerine hibe ve kredi sağlamaktadır. Örneğin Batman içme suyu şebekesi ve biyolojik arıtma tesisi için, Alman Kalkınma Bankası KfW finansman sağlamıştı.⁸ Bu hibe ve kredi bağlantılarında, genellikle ulus ötesi bir şebekenin içinde çalışan çevre koruma derneklerinin, vakıflarının aracılığı ve danışmanlığına rastlanmaktadır.

Ulus ötesi şirketlerle devleti ve çevreci dernekleri birleştiren bu şebekenin dışında kalan sadece kendiliğinden halk örgütlenmeleri ve onları destekleyen yaşam savunucuları oluyor. Bu örgütlenmelerin sesini duymak için televizyonunuzun sesini kısmanız gerekiyor çünkü NTV'nin sesi biraz çatlak çıkıyor. Zaten Doğu Holding'in televizyonu NTV, 27 baraj, enerji ve boru hattı projesi olan Doğu İnşaat'ın üyesi olduğu Dünya Su Konseyi'nin kongresini başka nasıl duyurabilir ki?

Kaynakça

- 1 STHP'den 2. İstanbul Uluslararası Su Forumu protestosu <http://ekoloji.wordpress.com/2011/05/03/sthpdn-2-istanbul-uluslararasi-su-forumuna-karsi-basin-aciklamasi-%E2%80%9Csermaye-elini-suyumuzdan-cek%E2%80%9D/>
- 2 <http://www.un-documents.net/h2o-dub.htm>
- 3 http://www.ibon.org/includes/ffe/ffsr_20080731.SR_Corruption_water.pdf
- 4 <http://www.thejakartapost.com/news/2002/11/12/water-a-precious-tradable-commodity.html>
- 5 http://www.worldwatercouncil.org/fileadmin/www/Library/Publications_and_reports/Visions/CommissionReport.pdf
- 6 <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=1.5.6172&sourceXmlSearch=657&MevzuatIliski=0>
- 7 Haziran 2010 - Borusan ve Tema Vakfı yeni bir kırsal kalkınma projesine daha imza atıyor <http://www.borusanmannesmann.com/basin-odasi/basin-bultenleri.aspx>
- 8 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110915-1.htm>
- 9 <http://www.dogusinsaat.com.tr/dogusinsaat/tr/projeler/barajlar-ve-enerji.aspx>

YENİ NESİL TRUVA ATLARI VE FON DÖNGÜSÜ

Truva kentine hediye edilen atın hikayesi, Yunan mitolojisinin en bilinen hikayelerindedir. Hikayede, Truva kenti on yıldır Yunan ordusunun kuşatması altındadır. Bu sürede başarılı olamayan ordu, tahtadan devasa bir at yapar ve geri dönmek üzere çadırlarını yakarak, denize yelken açarmış gibi yapar. Geride bıraktıkları bir asker de Truvalılara, Yunan ordusunun bu atı kazasız belasız eve dönmek için Tanrıları Athena'ya hediye olarak ve Truva kentine sokulamaması için çok büyük yaptıklarını anlatır. Tahta atın içine 30-40 Yunan askeri saklanmıştır. Kahinlerin uyarılarını dinlemeyen Truvalılar, atı bir savaş ganimeti olarak kentin içine taşırlar. Gece, Truvalılar kuşatmanın bitmesini kutlarken, Yunan ordusu geri gelir ve atın içinden çıkan askerler onlara kentin kapılarını açarlar. Ordu Truva kentini yakıp yıkar.

Kapitalist şirketlerin direnişçilere sunduğu Truva Atlarının hikayesi Batı'da yaklaşık 50 yıl önce başlar. 1961 yılında doğayı koruma derneklerine para bulmak amacıyla kurulan WWF kısa zamanda çok miktarda para toplar. Küçük bağışçıları da artırarak bir para makinası haline gelen WWF'nin başarısından sonra doğayı koruma pazarına yeni oyuncular eklenir. Yaşam savunucuları, sayıları 10'u bulan bu devasa çevreci sivil toplum kuruluşlarına "Yeşil Çetesi" ya da "Büyük Yeşil" derler. Bunların birçok ülkedeki şubelerinde yüksek maaşlı üst düzey yöneticileri, lobicileri, analistleri ve pazarlamacıları vardır. Yeşil çetesinin

gösterişi karşısında tahta Truva Atı sönük bile kalır.

Truva Atlarının içine saklanan kapitalizmin askerleri temel olarak iki sorun yaratırlar. Birincisi, şirketlerin yaptıkları katliamı gizleyip kamuoyunun dikkatini sembolik projelere çekerek direnişin kamuoyunda yankı bulmasına engel olurlar. İkincisi, en kuvvetli direniş gösteren halk hareketlerinin içine sızarak direniş yollarına saptırır, geciktirir ya da kırarlar.

Truva Atlarını inşa etmeden önce kapitalist şirketler, maden şirketleri, petrol şirketleri, köprü ve yol inşaat şirketleri, doğayı sömürerek yüksek kazançlar sağladıkları yatırımlarını korumak için sadece silahlı güce başvururlardı. Bugün yine son çare olarak bu yöntemlere başvuruyorlar. Yükselen direnişleri hala polis, jandarma ya da özel güvenlik güçleri ile bastırıyorlar ancak doğanın ve yaşamın katili kapitalizm, bu şekilde kamuoyuna görünen çirkin yüzüne bir makyaj yapmak zorunda kalıyor artık. Kapitalizm kendi kimliğini gizlediği bu yapıları kullanarak doğa dostu bir imajı kamuoyuna pazarlıyor.

Kapitalizm altında yaşamdan kopan birey, doğal ya da toplumsal yaşamın tahribatı karşısında ilk çıkış olarak gösterişli Truva Atlarının sembolik mücadelesini görüyor. Bağış yaparak, sosyal sorumluluk projelerine katılarak ya da en azından bir imza vererek izole hayatını sürdürüyor.

Tavsiye edilen sertifikalı yeşil ürünleri alarak kendini iyi hissediyor ama böylece hem tüketime devam etmiş, hem de yaşamın katili kapitalizmi beslemiş oluyor. Fakat bu erdemli birey, içini ferahlatırken, hem tahribatı yaratanları onaylamış oluyor, hem de doğrudan direnişe katılıp yaşamla bir bağ kurma şansını da kaybediyor.

Kapitalist şirketler Truva Atlarını bazen sadece fonlar yoluyla, bazen doğrudan kendi yönetim kurulu üyelerini ya da eski yöneticilerini yönetim kuruluna sokarak kontrol eder. Truva Atlarını deşifre etmenin en kolay yolu paranın ya da yöneticilerin ilişki ağını takip etmektir. Truva atlarının bir başka önemli özelliği merkezi ve kontrolcü yapısıdır. Bu yapı sayesinde yerel yapıların bağımsız eylemleri engellenir. Batılı büyüklerinden gördüklerini uygulayan Türkiye'nin yerli kapitalistleri Truva Atlarını 1970'lerde kurmaya başlamışlardır. Ne tesadüf ki, bu zamanlar Keban gibi büyük barajların yapılmaya başladığı döneme denk düşer. Bu yazının devamında kendi coğrafyamızda faaliyet gösteren Truva Atlarının ilişki ağlarına bakacağız.

1- WWF

WWF (İngilizce anlamı Dünya Vahşi hayat Fonu)'nun önemli para kaynakları arasında petrol devi Shell ve GDO üreticisi Monsanto'ya varana kadar¹ birçok doğa ve yaşam katili şirket vardır. WWF kurulduğu ilk zamanlardan beri şirketlerden ve yaşam katillerinden fon almakta sakınca görmemiştir. Örneğin kuruluş yıllarındaki büyük yönetim giderlerini karşılayanlar arasında Vietnam savaşının mimarı McNamara'yı görebiliriz.

Doğal Yaşamı Koruma Koruma Vakfı (WWF Türkiye şubesi) sitesinde yayınladığı İş ortakları arasında Garanti Bankası, Coca Cola, Unilever, gibi suyun ticarileştirilmesi ve su kaynaklarının zarar görmesine neden

mizin Doğasınınması
Değişikliğiyleadele
m Şeklimizinşmesi
panyalarımız
ı için Faydalı İşası için Faydalı
ıyısıyla Nasdıyoruz
ıyısıyla İşbirliğıorileri
tağımız Şirketler
ranti Bankası
vreci Bonus Card
mens Ev Aletleri
ca-Cola Türkiyelever Türkiye
Burçak
İafone Türkiye
n ve MedyaTezi
umızda

Basın Merkezi | Araştırma | WWF'ye Katıl | Hakkımız

Ne Yapıyoruz Ne Yapabilirsiniz

Anasayfa > Ne Yapıyoruz > Doğa için Faydalı İş Dünyası için Faydalı > İş Ortaklarımız Şirketler

İş Ortaklarımız Şirketler

İş ortaklarımız

- **Garanti Bankası:** Garanti Bankası 1992 yılından beri WWF-Türkiye'nin kurumsal sponsorudur. Toplumsal sorumluluğunun bilincine Garanti Bankası, WWF-Türkiye'nin ülkemizin doğasının korunmasına ve sürdürülebilir kalkınmaya yönelik çalışmalarını desteklemektedir. Ayrıntılı bilgi için [tıklayın](#).
- **Çevreci Bonus Card:** Garanti Bankası, Çevreci Bonus Card ile de doğa korumaya destek oluyor. Kart, mümkün olan en az seviyede PVC'den, iletişimde kullanılan zarf, mektup ve broşürler ise geri dönüşümlü kağıttan üretiliyor. Kullanıcıların kazandıktan bonusun %10 ila %30'u WWF-Türkiye'nin doğa koruma çalışmalarına katkı sağlıyor.
- **Coca-Cola Türkiye:** Coca-Cola Türkiye ile imzalanan beş yıllık işbirliği çerçevesinde 2009 yılında Bafa'da, damla sulama başta olmak üzere, daha verimli ve akılcı sulama yöntemlerinin uygulamasına yönelik bir proje gerçekleştirilmektedir.
- **Siemens Ev Aletleri:** Siemens Ev Aletleri ile Eğirdir Gölü'nün korunmasına yönelik bir proje uygulanmaktadır. 2008 yılında başlayan projenin 2010 yılında tamamlanması öngörülmektedir.
- **Unilever:** Unilever, WWF-Türkiye'nin Ulubat Gölü'nün korunması ve gölün yönetim planının hazırlanması çalışmalarını desteklemiştir. Firma ile 2009 yılında 3 yılı kapsayacak bir işbirliği sözleşmesi imzalanmıştır. Sözleşme çerçevesinde gerçekleştirilen ilk işbirliği " **Sudaki Ayak İzim**" projesidir. Unilever söz konusu projeyi Omo markası ile desteklemiştir.
- **Eti Burçak:** WWF-Türkiye ile Eti Burçak'ın Konya Kapalı Havzası'nda başlattığı işbirliği sayesinde, suyun en çok kullanıldığı sektör olan tarımda verimli ve akılcı sulama yöntemleri yöre çiftçisine pilot uygulamaları tanıtmış, eğitimler gerçekleştirilmiştir. Eti Burçak ile ayrıca 2009 yılında "Türkiye'nin Yarınları Projesi"ne başlanılmıştır.
- **Doğa Koleji:** WWF-Türkiye ile Doğa Koleji Akyatan Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nda "Saz Kedisi'nin İzinde" projesini gerçekleştirilmektedir.
- **Troy:** Troy WWF-Türkiye lisanslı ürünler üretmekte ve satışı yapmaktadır.
- **Bilim Solunum,** WWF-Türkiye'nin doğa koruma çalışmalarına katkı sağlamaktadır.
- **Sony Eurasia Pazarlama,** WWF-Türkiye'nin evlat edinme kampanyasına destek olmuştur.

Hizmet sponsorlarımız

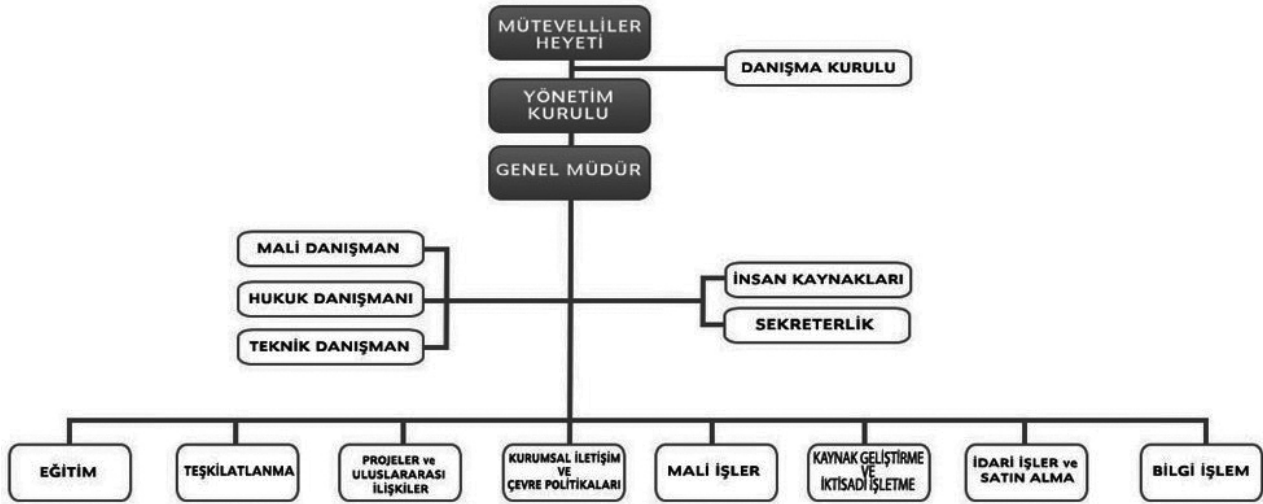
- **Garanti Teknoloji:** WWF-Türkiye'nin bilgi işlem altyapısını ücretsiz olarak yeniledi ve danışmanlık vermeye devam ediyor.
- **GFK Türkiye:** Türkiye'nin en büyük pazar araştırma firmalarından olan GFK, WWF-Türkiye'nin kilitli ve kantitatif araştırmalarını üstlenmiştir
- **kurumsalhaberler.com:** Kurumların ve şirketlerin basın bültenlerini fotoğrafları ve reklamları ile birlikte internet üzerinde yayınlayan portal, WWF-Türkiye'nin haber ve reklamlarını ücretsiz yayınlamaktadır.
- **Microsoft:** WWF-Türkiye'ye IT alanında ücretsiz olarak destek olmaktadır.
- **Erikli Su:** WWF-Türkiye'nin içme suyu ihtiyacını ücretsiz karşılamaktadır.
- **Alameti Farika:** WWF-Türkiye'nin reklam kampanyalarını hazırlamaktadır.

f Facebook'ta paylaş

Mütevelli Heyeti Üyeleri
• Kemal YAVUZ (Başkan)
• Haydar AKIN
• Mustafa AKIN
• Prof. Dr. Murat ALTIN
• Prof. Dr. Doğan ALTINBİLEK
• Emel ANIL
• Doğan ARIKAN
• Mustafa BALBAY
• Prof. Dr. Lütfü BAŞ
• Feyyaz BERKER
• Şafak BİRKİYE
• Cem BOYNER
• Prof. Dr. Necmettin ÇEPEL

- Ahmet Oğuz DAĞDELEN
- Turan DEMİRASLAN
- Aydın DOĞAN
- Faruk ECZACIBAŞI
- Numan Sabit ESİN
- Fikret EVYAP
- Meral GEZGİN
- Vahide GİĞİN
- A.Nihat GÖKYİĞİT
- Şadi GÜCÜM
- Mahir GÜRBÜZ
- Ümit Y.GÜRSES
- Yeşne İREN
- Hayrettin KARACA
- Demir KARAMANCI
- Prof. Dr. Vahap KATKAT
- Osman KAVALA

- Asım KOCABIYIK
- Rahmi KOÇ
- Halis KOMİLİ
- Prof. Dr. A.Çelik KURTOĞLU
- Hüseyin ÖZDİLEK
- Ersin ÖZİNCE
- Fatih ÖZTÜRK
- Prof. Dr. Gülsün SAĞLAMER
- Erdal ŞAFAK
- Prof. Dr. Cemal TALUĞ
- Prof. Dr. Murat TÜRKER
- Sabri ÜLKER
- Tezcan YARAMANCI
- Orhan YAVUZ
- Rona YIRCALI

olan şirketler bulunur.² Kendi metninde görev alanını şöyle tanımlar: "WWF-Türkiye, iş dünyasıyla yaşamsal zorunluluğa dönüşen doğa koruma konusunda işbirlikleri kurarak, çözüm odaklı ve kalıcı projeler geliştirir" ve "Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi, öncelikli alanlara koruma statüsü kazandırılması ve ekosistemler ile yaşam alanlarının restorasyonu için Su Kaynakları Programını gerçekleştirmektedir".³ Su kaynakları programı çerçevesinde, WWF Rize Çevre ve Orman İl Müdürlüğü'yle beraber, Kamu kurumları, Özel Sektör temsilcileri, Sivil toplum kuruluşları, Üniversiteler ve Muhtarlardan oluşan "Fırtına Vadisi Yönetim Planı Oluşturma, Yönetim ve Denetleme Kurulu"nun sekreteryasını üstlenmiştir. Bu kurul, Fırtına Vadisi Bütünleşik havza yönetimini yürütmektedir.⁴ Ayrıca, Coca Cola'nın Hayata

Artı Vakfı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı UNDP işbirliğinde, örneğin "BAFA'ya Su Ege'ye Bereket" veya "Ege Nehirleri Projesi-Gediz ve Büyük Menderes Paydaş Ağı" gibi bir dizi projenin de sorumlu yürütücüsüdür.⁵ Ülkemizde, bütünleşik havza yönetimini uygulamaya geçirme ve burada adı geçen "halk katılımı" ve "paydaş STK" görevlerini ağırlıklı olarak WWF üstlenmiş görünmektedir.⁶

2- TEMA

TEMA Vakfı Kurucuları arasında Cem Boyner, Aydın Doğan, Faruk Eczacıbaşı, Rahmi Koç, Halis Komili, Osman Kavala, Mustafa Balbay, Sabri Ülker, Fikret Evyap, Hüseyin Özdilek, Asım Kocabiyik, Nihat Gökyiğit, Orhan Yavuz gibi birçok büyük holding ve HES projesi sahibi bulu-

nur⁷. TEMA, "HES'lere değil, yanlış yapılan HES'lere karşı olduğunu"⁸ açıkça belirtmiş ve söz konusu projeleri enerji projeleri olarak ele almıştır. Öte yandan TEMA vakfı 2009 Eylül'üne yaptığı açıklamada; kalkınma, dışa bağımlılık ve enerji ihtiyacı gibi gerekçelerle meşrulaştırmaya çalıştığı hidroelektrik santrallerin yapımıyla ilgili önerdiği kural ve kısıtlamalarla adeta "iş bilen büyük müteahhitleri" işaret etmekteydiler.⁹

TEMA mütevelli heyeti ve yönetim kurulunda halen birçok şirketin ve sayısız proje ve yatırımlarının sahibi iş insanları bulunmaktadır. Örneğin Asım Kocabıyık'ın Borusan Holding'i halkın tüm tepkilerine rağmen Aksu Vadisinde¹⁰ ve Orhan Yavuz'un sahibi olduğu Orya Enerji de Loç Vadisi'ndeki Cide HES projesini yürütenler arasındadır.¹¹ Bu vakfın temsilcileri, çeşitli beyanatlarında Karadeniz Sahil Yolu, Nükleer Enerji projeleri ve HES'leri destekleyici açıklamalarda bulunmuştur.¹²

3- GREENPEACE

Greenpeace, Dünya Su Konseyi (WWC) üyesi olan ve çeşitli bölgelerdeki HES projeleriyle köyleri yok eden Doğu Grubu ile işbirliği yapmaktadır.¹³ Kendi televizyon kanalı NTV'de sürekli "Yeşil Ekran - Çevre"¹⁴ haberleri yayınlayan Greenpeace destekçisi Doğu Holding, hem birçok HES inşaatı yapmakta¹⁵, aynı zamanda Hasankeyf'i yok edecek Ilısu Barajı projesinin kredi sağlayıcısı¹⁶ Garanti Bankası'nın da sahibidir¹⁷. Termik santrallere karşı çıkan Greenpeace, termik santral ihalelerine giren Doğu Grubu'nun desteğini almaktadır¹⁸. "Enerji bağımsızlığı" için ülkedeki mevcut rüzgar, güneş ve su gibi "sürekli yenilenen kaynaklar" ile yapılacak enerji üretiminin gerekli olduğunu ilan eden Greenpeace, "hidroelektrik ve diğer kaynakların enerji için kullanımını" desteklemektedir.¹⁹

GREENPEACE Akdeniz

Ana Sayfa | Kampanyalar | Kabilin | Haberler | Multimedia | Biz Kimiz? | Destek Ver

Ana Sayfa > Kampanyalar > Nükleersiz Gelecek > Enerjide Bağımlılığa Son

Like 2 | Tweet 2 | Email | Paylaş | +1 0

Enerjide Bağımlılığa Son

Sayfa - 23 Eylül, 2009

Bir ülkenin enerji bağımsızlığının olabilmesi için elindeki mevcut kaynakları ve ekonomik imkanları kullanarak dışarıya ve sınırlı olmasından dolayı spekülasyona açık kaynaklara ihtiyaç duymadan kendi enerji ihtiyacını karşılayabilmesi gerekir.

Yerel anlamda enerji bağımsızlığı hane, bölge ve tesislere, merkezi sistemin olası hatalarına bağlı kalmadan, kesintisiz ve güvenli bir şekilde enerji tedarik edilmesi ile sağlanır.

Nükleer enerji sadece elektrik üretir ve dolayısıyla ısınma, soğutma ve ulaşım ihtiyaçlarına cevap veremediğinden ithal doğal gaz ve fosil yakıtın yerine geçemez ve ulusal enerji bağımsızlığını artırmaz.

Kaynakların sınırlılığına ve politik sebeplere bağlı olan kısıtlamalar sonucu nükleer reaktörler isteye göre açılıp kapanamaz. Nükleer santralin işleme için gerekli olan birinci yakıt, işlenmiş yakıt ve teknolojik donanım sayılı ve farklı ülkelerce sınırlı miktarda tedarik ediliyor. Bu nedenle nükleer enerji üretimi pek çok uluslararası ve jeopolitik dengelere ve belli bir tedarik zincirine bağımlıdır.

Zincirde küçük bir aksama veya siyasi gerginlikler nükleer santralin inşasını ya da mevcut üretimini sekteye uğratabilir. Nükleer enerji kesintisiz enerji arzı sağlayamaz çünkü merkezi bir dağıtım sistemine bağlıdır. Üretim sürecinde meydana gelebilecek bir aksaklıkta bu merkezi sisteme bağlı tüm şehirlerde ve endüstri birimlerinde elektrik kesintisi meydana gelir.

Yenilenebilir enerji hem uluslararası hem de bölgesel anlamda enerjide bağımsızlık sağlar. Enerji ülke ve bölgedeki mevcut rüzgar, güneş ve su gibi sürekli yenilenen kaynaklar ile üretilir.

Rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik ve biokütle kaynaklarının akillıca karışımı sonucu başka kaynaklara ihtiyaç duyulmadan hem ana yük hem de dalgalanan talepler karşılanabilir. Bölgesel olarak enerji üretilmediğinden endüstri ve yerleşim birimlerinin ihtiyaçları merkezi sistemden bağımsız olarak kesintisiz karşılanır. Yenilenebilir enerji sayesinde hem ulusal hem de yerel boyutta enerji bağımsızlığı sağlanır.

Hidroelektrik santrallerin tamamına karşı olmayan Greenpeace, yalnızca "halkın katılımı"nın sağlandığı HES projelerine destek vermektedir. HES'lerin zararlı olduğunu inkar etmeyen bu "çevre örgütü", projelerin "nispeten daha az zararlı" olanlarının uygulanmasını ön görmektedir.²⁰

4- DOĞA DERNEĞİ

Çoruh Havzası, Toroslar, Loç Vadisi gibi yörelerden yerel mücadele temsilcilerini Brüksel'deki AB Çevre komisyonunun kapısına taşımasıyla²¹ adını duyuran derneğin bu görevlerini yerine getirmek için çok sayıda destekçisi ya da çalışma ortakları bulunmaktadır. Uzun zamandır çenkinmeden kendi sitelerinde yayınlayıp de-

Ana Sayfa

Hakkımızda

Çalışmalarımız

Kurumsal Görüşler

Yayınlarımız

Destekçilerimiz

Türkiye'nin Doğası

Sıfır Yok Oluş

Önemli Doğa Alanları

Küresel Isınma

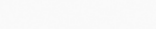
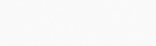
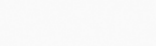
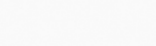
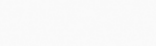
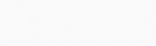
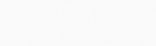
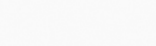
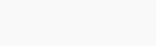
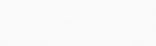
Üyetik

Gönüllülük

Etkinlik Takvimi

Basında Doğa Derneği

İletişim

Destekçilerimiz

Ana Sayfa | Destekçilerimiz

Ajans Press

Günlük görsel ve yazılı medya takibi için ücretsiz hizmet sağlayıcısı. Ajans Press her gün **doğa** alanında çıkan haberleri **Doğa Derneği** adına toplamaktadır.

Amadeus Türkiye

Amadeus bilgisayar programı bağışçısı.

Atlas Dergisi

Kurumsal ortak ve iletişim destekçisi. **Doğa Derneği**'nin çalışmalarını tanıtan yayınlar yapmaktadır.

Avrupa Komisyonu

Türkiye'nin Önemli **Doğa Alanları** envanterinin basım ve araştırma masraflarını desteklemiştir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hatları Şirketi

Türkiye'nin Önemli **Doğa Alanları** kitabını ve Erzincan'daki Ekşisu Sazlığı'nın koruma altına alınması için yapılan çalışmalarını desteklemiştir.

Ben & Jerry's Türkiye

Gediz Delta'sı koruma planının uygulanmasını desteklemiştir.

Chito Design Reklam Ajansı

Doğa Dergisi ve internet sitesi için kullanılan fotoğrafların fotoğraf çekimi için aynı destek.

CNN Türk

Hedef Sıfır Yok Oluş Kampanyası'nın medya destekçisidir. Ceylanlan korumak için yürütülen çalışmalar için yapılan bağış kampanyası için bir haftalık özel yayın kuşağı gerçekleştirmiştir.

D&R

Doğa Dergisi için ücretsiz dağıtım desteği.

Fransa Kuşları Koruma **Derneği** - BirdLife Fransa

Kelaynak koruma çalışmalarının destekçisi.

GEF Küçük Destek Programı Türkiye

Beypazarı Belediyesi ile birlikte kurulan Beypazarı **Doğa Evi**'nin kuruluş masraflarını karşılamıştır.

Hollanda Tarım, **Doğa** ve Gıda Kalite Bakanlığı

Hedef Sıfır Yok Oluş Kampanyası ve **Doğa Okulu** çalışmalarının destekçisi.

İrmak Okulları

Son 11 Telli Turna projesinin destekçisi.

İngiltere Çevre, Gıda ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı

Birecik ve Halfeti'de **Doğa** Turizminin Geliştirilmesi Projesi'nin destekçisi.

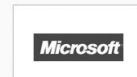
İşlem Şirketler Grubu

Türkiye'nin Önemli **Doğa Alanları** kitabına ücretsiz olarak uydur görüntülerini sağlayan destekçisi.

MESA

Çengelköy **Doğa Evi** için ücretsiz malzeme ve yapım destekçisi.

Microsoft Türkiye

Microsoft Ofis programları bağışçısı.

Microsoft Türkiye

Microsoft Ofis programları bağışçısı.

Motorola Türkiye

Türkiye'nin Önemli **Doğa Alanları** kitabının baskısı için finansal destekçi.

Nebim Yazılım

Muhasebe yazılımı bağışçısı.

Onur Air Hava Yolları

Hasankeyfi ofisi açılışı organizasyonu için ücretsiz uçak bileti tedarik etmiştir.

Ram Dış Ticaret A.Ş.

Dernek çalışanları için iki adet laptop bağışlamıştır.

Şekerbank

ATM'lerde **Doğa Derneği**'ne bağış için bağlantı vermiştir.

Xerox Türkiye

İstanbul ofis için yazıcı bağışçısı.

PROJE ORTAKLARI

Çevre ve Orman Bakanlığı – **Doğa** Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Ayılann, ceylanlan, kelaynakların ve sulakalanların korunması için yürütülen çalışmalarda proje ortağı.

Tour du Valat Biyoloji İstasyonu

Gediz Delta'sı ve Tuz Gölü'nde yürütülen flamingo araştırma çalışmalarının ortağı.

Dev Belgesel

Türkiye ve Ortadoğu'nun Kuşları Kitabı için yayın destekçisi.

ULUSLARARASI ORTAKLAR

Dünya Doğayı Koruma Birliği

Doğa Derneği 2006 yılından bu yana Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin üyesidir.

Dünya Hayvanları Koruma **Derneği**

Doğa Derneği 2006 yılından bu yana Dünya Hayvanları Koruma **Derneği**'nin üyesidir ve Bozayı Koruma ve Araştırma Projesi'ni birlikte yürütmektedir.

Dünya Kuşları Koruma Kurumu

Doğa Derneği 2004 yılından bu yana Dünya Kuşları Koruma Kurumu'nun Türkiye ortağıdır.

İngiltere Kuşları Koruma **Derneği**

Doğa Derneği kuş koruma projelerinin bilimsel ortağı ve destekçisi.

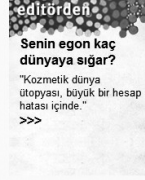
Uluslararası Koruma Kurumu

Akdeniz Havzası'ndaki Önemli **Doğa Alanları**'nin araştırılması konusundaki bilimsel çalışmaların yürütülmesinde akademik ortak.

Kritik Ekosistemler Ortaklık Fonu

Doğa Okulu 2007 ve 2008 Doğu Karadeniz Bölgesi uygulamalarının ortağı.

şifre olduktan sonra bir kısmını siteden kaldırdıkları kuruluşlardan bazıları şöyle sıralanıyor: Birleşmiş Milletler Kalkınma Ajansı UNDP'ye bağlı çalışan Uluslar Arası Doğayı Koruma Birliği IUCN, Çevre ve Orman Bakanlığı – Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, İngiltere Çevre, Gıda ve Kırsal Kalkınma Bakanlığı, Hollanda Tarım, Doğa ve Gıda Kalite Bakanlığı, CNN Türk, Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı Şirketi, Avrupa Komisyonu.²²

Doğa Derneği Başarıları arasında tanımlanan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (UNDP) desteğiyle TEMA, Buğday ve ÇEKÜL ile birlikte kurdukları ABce-Türkiye'nin Çevre ve Tarım İttifakı, suyun ticarileştirilmesini yasallaştıran "Su Çerçeve Direktifi"ni savunmaktadır.²³

Doğa Derneği'nin ayrıca, Doğa Turizm isimli, Doğu Karadeniz'e turlar düzenleyen bir çevre turizmi şirketi var. Dernek, özellikle Birleşmiş Milletler-UNDP Kalkınma Fonu kaynaklarının, köylüleri küçük girişimciye dönüştürecek kalkınma projelerine akıtılmasına aracılık ediyor. Aralarında HES'lerin de bulunduğu birçok yatırıma sahip Doğan Holding'in yayın organı Atlas dergisi, D&R ve CNN Türk Doğa Derneği'nin de kurumsal ortağıdır.

Dipnot

- 1 <http://www.worldwatch.org/system/files/EP176A.pdf>
- 2 WWF iş ortağı şirketler (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=95>
- 3 WWF Doğa için Faydalı İş Dünyası için Faydalı (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=96&mID=69>
- 4 WWF Fırtına Havzasında Çay (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=429>
- 5 WWF bafa (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=231>
- 6 WWF kronoloji (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.wwf.org.tr/page.php?ID=100>
- 7 TEMA mütevelli heyeti listesi (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.tema.org.tr/Sayfalar/Hakkimizda/OrganizasyonSemasi.html>

- 8 TEMA, yanlış HESlere karşı (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.tema.org.tr/SayfaBilesenleri/TemaHaberArsivi.aspx?id=296>
- 9 TEMA HES görüşü
<http://www.scribd.com/doc/26319080/TEMA-Vakf%C4%B1-n%C4%B1n-Nehir-Tipi-HES-ler-Goru%C5%9Fu>
- 10 Borusan Aksu HES
<http://iyienerji.net/Sayfalar/AksuBolgesiHakkinda.aspx>
- 11 ORYA Cide HES
http://www.oryaenerji.com.tr/cide_hes_projesi.aspx
- 12 "Nihat Gökyiğit" "karadeniz sahil yolu" açıklaması
<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/15613025.asp>
- 13 WWC üyeleri arasında Doğu Construction
http://www.worldwatercouncil.org/fileadmin/www/Membership/List_Members_April2011.pdf
- 14 NTV - Greenpeace balığı ziyan etme
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25191528/>
- 15 Doğu İnşaat projeler
<http://www.dogusinsaat.com.tr/dogusinsaat/tr/projeler/barajlar-ve-enerji.aspx>
- 16 İlisu Barajı
http://www.radikal.com.tr/yazarlar/jale_ozgenturk/hasankeyfi_yutacak_ilisu_barajina_tescil-1090254
- 17 Garanti Bankası Enerji Projeleri
http://www.garanti.com.tr/tr/ticari/proje_finansmani/enerji_projeleri_finansmani/enerji_projeleri_ve_odulleri.page
- 18 Doğu Grubu termik/hidroelektrik ihaleleri
<http://www.capital.com.tr/buyumede-cift-haneli-hesaplar-haberler/23199.aspx?2.Page>
- 19 GP enerji bağımlılığı (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.greenpeace.org/turkey/tr/campaigns/nukleersiz-gelecek/enerjide-bagimlilik-son/>
- 20 GP hidroelektrik (Ocak 2011'de erişildi)
<http://www.greenpeace.org/turkey/tr/campaigns/enerji/cozumler/hidroelektrik/>
- 21 Doğa Derneği Avrupa Parlamentosunu Brüksel'de ziyaret ediyor
<http://www.dogadernegi.org/anadolu-nehirleri-bruksele-akti.aspx>
- 22 Doğa Derneği "başarılarımız"
<http://www.dogadernegi.org/hakkimizda.aspx>
- 23 Doğa Derneği Su çerçeve yasası
<http://www.dogadernegi.org/turkiye-8217nin-suyu-icin-sivil-toplumdan-recete.aspx>
http://www.dogadernegi.org/userfiles/pagefiles/h2sos-konferansi/DD_SU_GORUSU.doc

Yenilenebilir Enerji Sürdürülemez Yaşam

Yaklaşık 300 yıldır kapitalist sömürünün birebir öznesi haline gelen doğa, insanın bitmek bilmeyen enerji açlığının mağduru olarak küresel alarm veriyor. Kapitalizm bir yandan insanı doğadan ayırıştırarak her birini daha 'verimli' sömürmeyi başarmışken bir yandan da sömürsünü daha uzun erimli sürdürürebilmek için 'çevreci' yöntemler geliştirmeye çabılıyor. Tüm bunların karşısında yaşam için direnenlerin sesi, doğanın katline ferman yazan sürdürülebilir kalkınmacıların karşısında yükselmekte ısrar ediyor.

Dünyada kömür ve petrole dayalı fosil yakıt tüketiminin karşısına 'yenilenebilir ve sürdürülebilir' olduğu iddia edilen enerji üretim yöntemlerinin sunulması öyle çok da eskilere dayanmamakta. Uzun zamandır hiç olmadığı kadar fazla kulaklarımıza çalınan bu 'yenilenebilir enerji' yöntemi, aslında gündemi fazlasıyla meşgul etmiş Kyoto Protokolü ile ayyuka çıkmıştır.

Şirketlerin, devletlerin ve onların sözcüsü çevreci STK'ların, bugün ekosistemin gördüğü zararı telafi edebilmek adına fosil yakıt ve kömür tüketimine karşı sunduğu 'temiz' enerji yöntemlerinin, -yani bir alternatif olarak yenilenebilir enerjinin- mevcut üretim ve tüketim sistemini karşılaması için göstermesi gereken randıman, ancak yaşamları kökten yok ederek mümkün olabilecektir. Sistemin bize sürdürülebilir olarak sunduğu alternatifler, aslında sosyal, kültürel, moral ya da fiziksel yaşamları yok etmeyi sürdürmektedir. Aslında sürdürülmesi en çok amaçlanan şeylerse kalkınma, endüstrileşme, büyüme ve ilerlemedir.

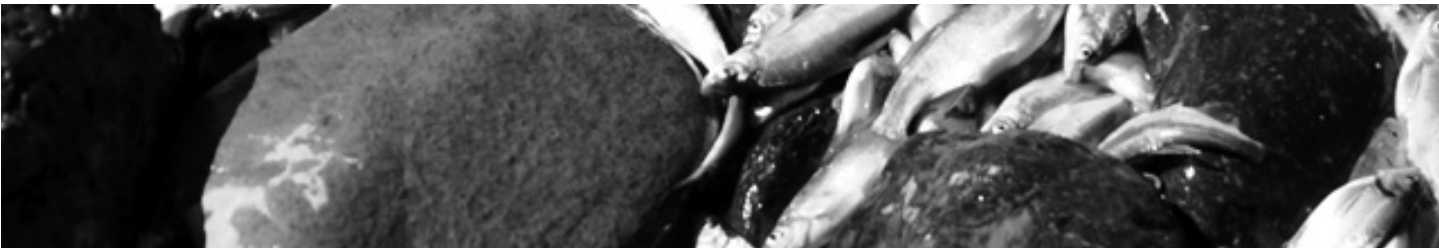
Bencilik ve rekabetin içselleştirildiği bir ideoloji olan kapitalizmin, bugün yaşama

karşı düşman sathında bulunduğu açıktır. Amacı, yapısı gereği, 'büyüyerek ilerlemek' olan, kalkınma ve gelişimini 'sınırsız' üretim ve tüketime bel bağlamış bir ideolojinin 'refahı', ancak ve ancak sömürebildiği doğa, yok edebildiği yaşamlar ve köle edebildiği insanların artışıyla mümkündür.

Kalkınmacı politikalarından vazgeçemeyen, ancak her nasılsa 'çevreye duyarlı' çerçeve sözleşmeleriyle gönüllere taht kurran kimi AB ülkeleri ile gelişmekte olan bazı ülkeler, 'halkla ilişkiler' simsarlarıyla birlikte 'temiz enerji' söylemini yaratmış, kamuoyuna 'yeşil ekonomiyi' yutturmaya başarmıştır. Böylesi bir düzenbazlık karşısında ekoloji mücadelesi hazırlıksız yakalanmış, ne yapacağını şaşırılmış ve ancak yeni yeni toparlanabilen kısıtlı bir tepki ortaya çıkabilmiştir.

Bugün dünyada kapitalist toplumun çok küçük bir azınlığı sınırsız üretim ve tüketimden doğan refaktan nasibini alır. Çünkü bu sınırsız tüketimi karşılamak amacıyla yapılan üretimde insan emeği sömürülmeden, doğa 'kârlı bir ürün' haline getirilemez. Keza insan emeği de sömürülen doğadan ayrı düşünülemez. Bu nedenle doğanın tamamının sömürsüyle sağlanabilecek bu büyüme, her zaman için 'ezilenlere' rağmen olmak zorundadır. Algısı yalnızca kapitalist sermaye pazarının büyümesine odaklanmış böylesi bir toplumsal dengesizlik sisteminde, ekonominin sürdürülebilirliği yalnızca bu ekolojik yıkımın, sömürü düzeni ve adaletsizliğin sürdürülebilir ve yenilenebilir kılınmasıyla mümkün olmaktadır.

Peki böylesi bir tezatlığa rağmen, neden ve niye çıkmıştır bu çevreci kapitalizm söylemi? Küresel kapitalizmin üstün başarılı

kendini 'yenileme' taktikleri, ekolojik yıkımın bugün geldiği noktadaki hızıyla devam etmesi halinde, çok kısa bir süre içinde yaşanabilir alanın kalmayacağını farkına varılmıştır. Doğanın verdiği küresel alarmdan yalnızca canlılar, kültürler, sosyal yaşam alanları değil, aynı zamanda kapitalist sistem de nasibini almıştır. Mevcut yıkımına devam etmesi halinde sömürülecek tek bir parçası dahi kalmayacak olan ekosistemi, sürekli sömürme kabiliyetini edinebilmek için 'sürdürülebilir' ve 'yenilenebilir' alanlar yaratan bu sömürgeci efendiler, artık doğayı yok etmek yerine, onu daha 'verimli' ve 'sürekli' şekilde sömürmenin uzun vadede büyüme oranında daha büyük bir 'refaha' yol açacağını görmüşlerdir.

Nitekim Albert Einstein'a atfedilen "Arıların yeryüzünden silinmesinin akabinde insanların ancak 4 yıl daha yaşamını sürdürebileceği" ifadesinin sıkça anılması, ekolojik uyumdan ziyade bindiği dalı kesiyor olmanın farkına varıldığı algısını uyandırıyor. Öyle ki, buradaki asıl kaygı ekosistem içerisinde kendi dışındaki varlıklara yapılan adaletsizlikten çok zarardan dolayı olarak kendisinin de etkilenecek olmasıdır. Bu yüzden sürdürülebilirlik ifadesi bencillik algısının pek de dışında değildir.

Açıktır ki, eğer toplum hektarlarca ormanın, kendi doğasındaki hayvanların, iklimlerin ve buna bağlı bilimum ekolojik denklemlerin kapitalist üretim koşulları sebebiyle hunharca yerle yeksan edildiğini fark eder ve bunun için yeni direniş alanları yaratarak doğanın kurtuluşunu kapitalizmin yok oluşuna odaklarsa, bu kapitalizm için gerçekten ciddi bir tehlike haline gelir.

Peki, sistem bu tehlikeyi nasıl etkisiz hale getirebilir? Bugün her türlü HES, termik santral, baraj vb. geri dönüşü imkansız ve yenilenemez olan yok edici katliam projelerinin yürütücüsü olan şirketlerin kontrol ettiği 'doğayı koruma dernekleri' (Doğa Derneği, Tema, Greenpeace vb.), aslında öfkeli yaşam savunucularının şirketler ile uzlaşmasında en etkin rolleri üstlenmektedir. Kapitalizmin en büyük marifeti, düşmanlarını kendisinin birer kölesi, aynı zamanda da azılı savunucuları haline getirerek onları bu makinenin vazgeçilmez parçaları haline getirmektir. Çünkü düzen, sistemle derdi olsa bile sistemin hepsine muhalefet etmeyen, onun kendi yarattığı güvenli alanlarıyla oyalanan, belleksiz-yalıtılmış-bilinçsiz bireyler ister. Öyle ki, yarattığı tahribattan duyulan rahatsızlığı etkisiz hale getirmek için, tek bilek-parçalanmamış bir bütün halindeki direnişi kendi minik-zararsız alanlarına kanalize edip parçalayarak, kendi geleceğini garanti altına alır. Böylece sisteme düşman olan bireyleri, düşmanının yaşamasını sağlayan birer aygıtla dönüştürür.

Sonuç:

Dünya isterse 'çok yeşil' bir yer olsun, onun doğal akışına, yaşamlara ve kültürlere saygı duyulmadığı müddetçe, dünya duvarları yeşile boyanmış kocaman bir hayvanat bahçesinden farklı olmayacaktır. Kapitalizmin yaşamın her alanını talan ettiği böylesi bir sistemde, anti-kapitalist duruş ekolojik mücadelenin samimiyetle tecessüm etmesidir. Yaşamlarımızın ve doğanın kendi dengesi, ancak ve ancak mevcut sistemin dengesini bozmaktan geçmektedir.

Dersimde yapımı tamamlanan Tatar Barajı'nın suyu kesmesi sonucunda yaşamını yitiren balıklar.

Suyun Boru İçine Hapsi HES

Basitçe tanımlarsak, hidroelektrik santraller, yüksekteki suda bulunan enerjiyi, suyun aşağı düşüşünde elektrik enerjisine dönüştürme tesisleridir. Bu işlem bazen bir vadide akan akarsuyun önüne örülmüş duvarla suyu tutan bir baraj yoluyla; bazen de bir dağın yamacından akıp giden derenin boru içine hapsedilmesiyle gerçekleştirilir.

Yeryüzüne çıkarılan kömür ve petrol gibi fosil yakıtların yakın zamanda tükeneceği endişesi kapitalizmi bitmek tükenmek bilmeyen enerji ihtiyacını karşılamak üzere

enerji elde edebileceği alternatif yöntemlere itti. Şirketler bu yöntemlerden belki de en az yatırımla en yüksek oranda elektrik üretimi yapılabileceklerini düşündüklerinden hidroelektrik santral projelerine hız verdiler.

Hidroelektrik santraller, devlet için "boşa akıp giden" suyu paraya dönüştürmek için iyi bir "fırsat" oldu. Şirketler ise dereleri sadece elektrik için birer kaynak, hammadde olarak görmekle yetinmediler. Kullanım hakkını devletten kiraladıkları derelerdeki suları satma hakkına da sahip ol-

dular. Suyun pazarlandığı ve metalaştığı bu süreç Anadolu'daki sayısız isyanı başlatan yıkım projeleri olarak karşımıza çıktı.

Olağan akışı önüne örülü duvarlarla kesilen, borulara hapsedilip içinde bulunan yaşamdan ayırıştırılan, ne zaman akıp ne zaman duracağı, nereden geçip nereden geçmeyeceği hoyratça belirlenen su, jeneratöre girip öylece çıkan, üretim için cansız bir kaynak değildir. Su, içindeki ve dışındakilerle sürekli ilişki halinde, yaşayan bir varlıktır.

HES'ler "çevre"ye zarar vermediği ve yenilenebilir olduğu iddiasıyla çevreciler tarafından pek çok kez savunuldu. Ancak kilometrelerce alanın doğal yaşamını betonlarla kaplayan HES'ler, bölgede yaşayan endemik türlerin yok olmasına sebep olduğu gibi sulama sularının ücretli hale gelmesiyle tarım faaliyetlerini de durma noktasına getirmektedir.

Mevcut suların kullanım hakkını satın alan şirketler, bölge halkının kullandığı suyu mülkiyetlerine geçirerek, bölgedeki sosyal ve ekonomik yaşamı tamamen kontrolü altına almakta, böylece büyük şehirlere olan göçü de hızlandırarak, toplumun yaşamsal işleyişini kendi kalemleriyle çizmektedirler.

Vadilerdeki pek çok örnekte bölge halkının yoksulluğu kullanılarak yapılacak olan HES inşaatının onlara iş sağlayacağı söylenmektedir. Ancak bu iş gerçekte en fazla inşaat süresince mevcut olacak, sonrasında tarım faaliyetleri imkansızlaştırılmış olan topraklarda yaşamak imkansız hale gelecektir.

TMMOB tarafından yayınlanan "Küresel Su Politikaları ve Türkiye" başlıklı raporda HES projelerinin "Türkiye 4628 Sayılı Elektrik Piyasası Yasası ve Su Kullanım Hakkı Anlaşması" koşullarındaki içler acısı durumu rakamlarla şöyle açıklanıyor:

"11.09.2008 tarihi temel alınarak, bu tarihe kadar DSİ ve EİE tarafından geliştirilerek başvuruya açılmış olan proje sayısı yaklaşık 330 adettir. Tüzel kişiler tarafından geliştirilmiş olan proje sayısı 1700 civarındadır. Ancak bunlardan 600 adedi 2007 yılında bir günlük başvuru süresi tanınmış ve aynı gün ezbere geliştirilerek yapılmış proje başvurularıdır. Yani toplamda Türkiye'de 2000'e yakın hidroelektrik santralinin değerlendirilmesi gündemdedir. Lisans alan bu projelerin birçoğunda da herhangi bir gelişme kaydedilmemiş, satışa çıkartılarak lisans ticareti yapılmış, bu da ifade yerindeyse bir 'proje borsası' oluşmasına yol açmıştır. Planlanan 2000 projenin 419 adedi Doğu Karadeniz'de yer almaktadır"..."[1]

Kapitalizmin bitmek tükenmez açlığı, tüm dünyada doğayı satılıp kiraya verilebilen bir meta haline getirmektedir. Bugün devletin el koyduğu ve 'kendi hazinesinin' birer parçası haline getirdiği doğa, şirketlere satılarak insanların sermayeye bağımlı hale gelmesine sebep olmaktadır. Derelelerinde özgürce akan suları borulara kapatarak HES yapan şirketler, HES yapımına karşı çıkan köylülerin yaşam sularını devlet eliyle kestirdiğinde, evinin kenarındaki suya para vermeden su içemeyen halkın isyanı, devlet ve şirket ortaklığında tüm sisteme karşı yakılan bir ateş haline gelmektedir. Hindistan'da nehirlerle ve derelelere 'sahip' şirketler, kendi derelerini "halka" karşı polis ile koruyorken, Bolivya'da insanların 'yağmur suyunu biriktirmesi' dahi tatlı su kaynaklarını özel mülkiyetlerine geçiren uluslararası şirketlerin Bolivya hükümetine baskısıyla yasaklanmışken, hala yenilenebilir enerjinin yaşama ve doğaya saygılı olduğunu iddia edebilmek, oldukça iyimser olmayı gerektirmektedir.

[1] Küresel Su Politikaları ve Türkiye: TMMOB SU RAPORU s. 58 www.tmmob.org.tr/resimler/ekler/da80a3d5b344bc4_ek.pdf

Gerİ Dönüşüm Muhteşem Olacak

Çocuk yaşta propagandasına maruz kaldığımız kompozit ambalaj malzemelerinin geri dönüşümü yalanı o yaşlarda bize tüketirken umursamamayı öğretmişti. Çünkü nasıl olsa bunlar öylece kalmayacak, tekrar tekrar kullanılacak, dolayısıyla yeryüzünde kirlilik meydana gelmeyecekti. Hatta hayal gücü dâhilinde eğer herkes geri dönüşüme katkı sunsa artık yeni ambalaj üretmeye gerek bile kalmayabilir kurgusu bile mümkündü. Ne de olsa bu amba-

lajların üreticisi şirketler bu kutuların nasıl düzgünce katlanarak istifleneceğini, nereye nasıl atılacağını özenle tarif ediyordu. Ancak ısrarla anlatmadıkları bir şey vardı: Aslında bu dönüşümün imkânsızlığı.

Meyve suyu ve kutu sütlerin standart ambalaj malzemesi polietilen, karton ve alüminyum folyo içeren çeşitli katmanlardan oluşur. Bu şekilde kompozit halde bulunan malzemenin içeriklerinin ayrıştır-

rılması imkânsızdır. Bu atıkların toplandı-
ğı tesisler de zaten bunları ayrıştırmakla
uğraşmaz. Hepsini ince ince parçalayıp bir
hamur haline getirirler. Bu hamura eklenen
kimyasallarla hamur sertleşir ve şekil veri-
lerek çatı kaplamalarında kullanılan oluklu
malzemeye, ondüline dönüştürülür. Sonuç
olarak atıklar geri dönüştürülmemiş; atık-
lardan bir daha başka bir malzemeye dö-
nüsemeyecek bir ürün elde edilmiştir. Keza
bu ürün de 10 yıllık ömrü sonunda muhtemelen
moloz olarak dökülecektir.

Ofisler ve okullar başta olmak üzere
kâğıtla içli dışlı olunan her yerde geri
dönüşüm kutuları üzerinde yazanları bize
okutur. Öyle bir algı yaratırlar ki sanki o
bembeyaz A4 kağıdı çöpe değil o kutuya
atınca ağaçları kesilmekten kurtaran bir
kahraman olacağımızı sanırız. Aslında o
kutularda geri dönüşüm serüvenine atılan
kâğıdın yeni kesilecek ağaçla hiçbir ilgisi
yoktur. Geri dönüştürülen birinci hamur
kâğıt ilk seferde koli kartonuna, en iyi ih-
timalle ikinci seferde de yumurta kolisine
dönüşür. Sonrasında ise selüloz lifleri ye-
niden kullanılamayacak kadar çok hasar
gördüklerinden çöpe giderler. Sonuç olarak
tüketimi sorgulamaya gerek bırakmayan
geri dönüşüm tatmini yeni ağaçların kesil-
mesine engel olmamıştır.

Pillerin geri dönüşümü eczaneler, mar-
ketler, okullar, işyerleri, metro durakları ve
hatta elektik direklerinde dahi başlayabilir
halde. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bir yan-
dan, çevreci STK'lar bir yandan geri dönü-
şüm masalları anlatadursunlar, biz bunun
nasıl yapılacağına bir bakalım. İçeriğindeki
zehirli maddeleri gündem etmek, aslında
pek çok soruyu sormaya fırsat bırakmı-
yor. Örneğin bu pillerin hangi tesiste geri
dönüştürüldüğü gibi. Türkiye'de atık pilleri
toplamaya yetkili tek kurum olan "Taşınabil-
bilir Pil Üreticileri Ve İthalatçıları Derneği"
kendi internet sitesinde Türkiye'de herhan-
gi bir pil geri dönüşüm tesisinin bulunma-

diğini ifade etmiş. Neyse ki Türkiye'ye en
yakın mesafedeki atık pilleri dönüşüm te-
sisinin bulunduğu yeri tarif etmekten geri
kalmamış; İsviçre'yi. Türkiye'de topladıkları
pilleri eğer şehir çöplüğünde bir yerlere
gömüvermiyorlarsa buraya gönderiyor ol-
salar gerek. İşsizlik maaşının dahi yaklaşık
5.600 TL olduğu bir ülkenin kıymetli işçi-
leri, Türkiye'de kullanılan pillerin atıklarını
ayrıştırmak üzere hazır bekliyor olacaklar.
Tabii, oldukça ağır olan bu malzemenin en
mümkün haliyle, karayoluyla, tırlara yüklenip
İsviçre'ye nakliyatının sağlanmasından
sonra.

Kullanıldıktan sonra geri dönüştüğü
iddia edilen ürünlerin, aslen geri dönüş-
mediği, başka amaçlarla kullanılmak üzere
ise en fazla 2 hamle daha dönüştürebildiği ve
geri dönüşü olmayan bir kirlilikle kazanç-
tan fazla zarara sebep olduğu bir tüketim
toplumunda ne yenilenebilir, ne sürdürüle-
bilir, ne de geri dönüşü olabilecek bir üre-
tim biçiminden söz edilebilir.

Sistemin insanın sürekli artan ihtiyaç-
larının ve tüketiminin doğada yarattığı tah-
ribata karşı duyarlı yanlarını törpülemek
ve tüketimini meşrulaştırmak için kullandığı
en başarılı alanlardan biri olan bu 'geri
dönüşüm sektörü', örgütlenmeye çalışılan
bencilliğin bir ayağıdır.

Geri dönüşüm kutusunda rahatlayan
vicdanlar yeniden tüketmeye hazır dırlar.
Duyarlılığı karşılık bulanlar artık daha fazla
sorgulamak zorunda değillerdir. Çünkü
üzerlerine düşeni yapmışlardır. Hâlihazırda
pet şişelerin ivedilikle ortadan kaldırılması
suretiyle çevresini temiz tutulanların ne
suların kapaklanmasına, ne de bir yudum
su için bu kadar plastiğin üretilmesine laf
edecek fırsatı kalmıyor. Gözden uzak olan
pet şişeler vicdanlara da dokunmuyor. Ha,
bir de vicdanları bir kez daha rahatlatan
mavi kapaklar var ki, onlar da içimizde ka-
lan son gazı alan başka bir supap.

Zehirli Gaz Borsası KYOTO PROTOKOLÜ

"Sürdürülebilir bir kalkınma için yenilenebilir enerji" söyleminin içeriğini gerçek manada incelemek, bugün Kyoto Protokolü ile karşımıza çıkan, ancak önümüzdeki süreçlerde bu ve benzeri birçok anlaşma ve bu anlaşmaların 'imzalanması' için verilecek olduğunu bildiğimiz suni mücadeleleri yorumlamak açısından, oldukça önem taşımaktadır.

1992’de Rio de Janeiro’da (Brezilya) gerçekleştirilen Dünya Zirvesi’nde kabul edilen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin (BMİDÇS) eki olarak kabul edilen, 1997’de Kyoto’da (Japonya) çerçeve metni hazırlanan Protokol, Mart 1998’de devletlere imzaya açılmış, detaylı kurallar ise 2001 yılında Marakeş’te (Fas) kabul edilmiştir. Protokolün yürürlüğe girmesi için aranan 2 şarttan biri olan ‘taraf devletlerin dünya toplam emisyonunun %55’ini oluşturması gerektiği’ kuralı, Şubat 2005’te Rusya’nın Protokole taraf olmasının ardından sağlanmış ve Protokol resmen yürürlüğe girmiştir.

Kyoto Protokolü, fosil yakıt tüketiminin küresel manada yarattığı tehditlerin ciddi çıkmazlara girmesinin ardından, dünyadaki ‘hava kirliliğinin’, yani salınan zararlı gazların emisyonundan doğan tahribatın telafisi için, karbon ticareti- kirliliği ticareti de denilebilir-, yenilenebilir enerji vb. yöntemlerle doğayı bir pazar haline getirerek, bütün bir doğanın metalaşmasını çare olarak sunan mekanizmadır. Protokol, ‘ortak ancak farklılaştırılmış sorumluluklar’ (common but differentiated responsibilities) ilkesini getirerek, farklı yükümlülükteki ülkeler için farklı listeler oluşturmuştur:

1) “EK 1 Listesi” 1992 yılında OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) üyesi olan sanayileşmiş ülkeler ile piyasa ekonomisine geçiş sürecinde olan ülkeler, Rusya Federasyonu, Baltık ülkeleri ve bazı Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri kapsamaktadır.

2) “EK 2 Listesi” teknoloji transferi ve mali yatırımları yerine getirmekle yükümlü olan ülkeleri belirtmektedir.

3) “Ek A Listesi” küresel ısınmaya yol açan ve sera gazı emisyon oranı azaltılmaya çalışılan gazlar ve bu gazların emisyonuna neden olan sektörler açıklanmaktadır.

4) “EK B Listesi”, EK 1 listesinde yer alan ülkelerin 2008-2012 yılları arasında ulaşmaları gereken emisyon miktarlarının belirtildiği listedir.

Türkiye 26 Ağustos 2009 yılında Kyoto Protokolü’ne taraf olmasına rağmen, protokol kabul edildiğinde sözleşmeye taraf olmadığı için, EK B listesinde yer almamış ve ilk yükümlülük dönemi olan 2008-2012 yılları arasında kendisine düşen sayısallaştırılmış sera gazı emisyonu azaltım yükümlülüğünü almamıştır. Türkiye, bugün Sözleşme’de Ek-I Listesinde olan ancak Protokol’de Ek-B Listesinde yer almayan tek ülkedir.

Sistemin mevcut ‘sınırsız üretim ve tüketim’ sarfiyatından vazgeçmek yerine, sınırsız bir şekilde kâr etmek için, ‘temiz havayı’ satmayı çözüm olarak sunan bu sertifikalı kredi sistemi, uluslararası karbon ticareti hamlesiyle doruk noktasına ulaşmıştır. Kuruluşunda ilk olarak taraf devletler açısından kendi mevcut emisyon

salınımlarının 1990'daki oranlarından en az %5 oranında azaltıma gidilmesi yönünde bir yükümlülük veren Kyoto protokolü, Birleşik Devletler'in araya girerek devletlerin yükümlülüklerinin icrası konusunda 'esnekliklere' gereksinim duyulduğunun belirtmesinin ardından, 'azaltım kolaylaştırıcı' 3 adet esneklik mekanizmasını devreye sokulmuştur:

1. Temiz Kalkınma Mekanizması (Clean Development Mechanism - CDM)

2. Ortak Yürütme (Joint Implementation - JI)

3. Salım Ticareti (Emissions Trading - ET)

Temiz Kalkınma Mekanizması, Protokol kapsamında salım sınırlama veya azaltım yükümlülüğü bulunan bir taraf ülkenin (EK-B Tarafı), gelişmekte olan ülkelerde (EK-I Dışı) salım azaltım projesi uygulamasına izin vermektedir. Bu mekanizmanın amacı salım azaltım yükümlülüğünü karşılayamayan ülkelerin yükümlülüklerini sağlamasına yönelik yatırım yapılması ve gelişmekte olan ülkelerin 'temiz' sürdürülebilir kalkınmalarını gerçekleştirebilmeye yönelik teknoloji aktarımında bulunabilmesidir. Bu şekilde sunulan projelerin geçerli bulunması halinde, İcra Kurulu projeyi kaydedecek ve projenin değeri olan "Karbon Kredisi" ya da "Sertifikalandırılmış Emisyon Azaltımı" (CER) kayıtlara geçecektir.

Ortak Yürütme Mekanizması, Protokole taraf olmuş, ancak kendi emisyon azaltım yaptırımlarını tam olarak karşılayamayan ülkelerin, 'Emisyon Azaltım Birimleri'(ERU) kazanmak için başka bir Ek 1 ülkesindeki emisyon azaltım projelerine katılmasına olanak sağlayan mekanizmadır. Kazanılan ERU, EK 1 listesinde yer alan ve EK B listesinde kendi yükümlülüğüne tahsis edilmiş oranlar bazında, kendi 'Belir-

lenmiş Emisyon Birimleri'ne (AAU) eklenir.

Emisyon(Salım) Ticareti, tamamı piyasaya yönelik hareket eden, kendi emisyon azaltım yükümlülüklerini yerine getiremeyen ülkelerin, Emisyon Ticareti yapmasına olanak veren bir hamledir. Emisyon ticareti yapma doğrultusunda taraflar, Protokol kapsamında edindikleri üç birimi Emisyon Ticareti Sistemleri'nde satabilmektedirler:

- Kendilerine belirlenmiş emisyon azaltım yükümlülüğü olan 'Belirlenmiş Emisyon Birimleri'nin (AAU) kullanmadıkları birimleri

- Temiz Kalkınma Mekanizması'ndan kazandıkları, Sertifikalandırılmış Emisyon Azaltımları (CER)

- Ortak Yürütme Mekanizması'ndan kazandıkları Emisyon Azaltım birimleri (ERU)

Bununla birlikte, Protokol'e taraf olmayan ülkelerin, yenilebilir enerji ve enerji verimliliği programlarının geliştirilmesi veya birleştirilmesi amacıyla yatırım yapan ülkelerin, iş dünyasından, yerel yönetimler, STK ve bireylere kadar ilgili her kesimin karbon denkleştirme amacı ile katılım sağlayabileceği bir yöntem olarak "Gönüllü Karbon Piyasaları" oluşturulmuştur.

Türkiye Kyoto Protokolü işletilmeye başladığında henüz taraf olmadığı için Ortak Yürütme Mekanizmalarından yararlanamamakta ve Ek I ülkeleri listesinde yer alması dolayısıyla da Temiz Kalkınma Mekanizması (Clean Development Mechanism) dahilinde projelere ev sahipliği yapamamakta, sadece Gönüllü Karbon Pazarı'nda yer alabilmektedir.

Türkiye özelinde çoğunlukla 'yenilebilir enerji' sektörüne yatırıma bağlı olan bu gönüllü pazarın, ülkedeki sürdürülebi-

lir kalkınmanın temiz bir şekilde icra edilmesine yönelik olduğu iddia edilen karbon denkleştirme programlarının standartları, aralarında Greenpeace, WWF'in de bulunduğu 60 kadar 'çevreci' kurum tarafından geliştirilmiştir. (bkz: Gold Standard)

Kyoto, kimin protokolü?

Genel hatlarıyla işleyişini açıkladığımız bu programın, aslında hiç de görüldüğü kadar 'temiz' bir yüzü olmadığı, metni dikkatli okuyanların dikkatini çekecektir. Zira 'temiz bir dünya' için 'karbon ticareti' tablosu çizen Kyoto Protokolü'nün, aslında kısa vadede fosil yakıt tüketimi ve dolayısıyla kapitalist üretim biçiminden kat'i suretle vazgeçemeyişinin, aksine bu 'sınırsız' üretim biçimini devam ettirebilmek için kâr odaklı büyüme ve kalkınma programlarını ancak ve ancak havayı, suyu, ormanları -yani yaşamın tümünü- kredi unsuruna dönüştürerek devam ettirebildiği görülmektedir.

Bugün dünyada Kyoto Protokolü'ne taraf olan ülkelere 'havayı kirletme kotası' veren bu sistem, yeteri kadar havayı kirletmeyenlere 'temiz hava' kredisi vermekte, ve protokole taraf ülkelere kendi yükümlülüğünden fazla emisyon üretenlerine, az emisyon üretmiş ülkelere 'temiz havayı satın alma' imkanı sağlamaktadır. Bu şekilde taraflar bazında dünyadaki sera gazı emisyon salınımı miktarında bir değişiklik olmadığı gibi, 'temiz enerji üretimi' olarak gösterilen yenilenebilir enerji kullanımı ile de rüzgardan güneşe, suyumuzdan ormanlarımıza kadar doğanın her parçası, şirketlere kredi olarak pazarda sunulmaktadır.

Protokol çerçevesinde kendi yükümlülüğünden fazla emisyon üreten ülkeler, yükümlülüklerini denkleştirebilmek için almaları gereken karbon kredisini ödeyebilmek için, az gelişmiş ve yatırım kaynaklarının 'bol ve ucuz olduğu' 3. dünya ülkelerine

yenilenebilir enerji yatırımları yaparak, doğayı tamamen kendi hegemonyaları altına almayı planlamaktadır. Bu şekilde 'çok gelişmiş' ülkelerin silah sanayi, enerji, ulaşım, sağlık vb. her türlü sektörünün 'havayı kirletme' faturasını, az gelişmiş ülkelerin doğasını ve yaşamlarını sömürerek ödeten kapitalizm, bir başka küresel sermaye politikasıyla artık tüm dünyanın canını okumak için kolları sıvamıştır. Üstelik bunu da 'sertifikalandırılmış' emisyon birimleriyle, yani sertifikalı hırsızlarının hazırladığı standartlarla yapmaktadır.

Her yanıyla alınır-satılır hale getirilmek istenen doğanın, yenilenebilir enerji, ekolojik tarım, eko-turizm vb. alanları canlandırma vaadiyle şirketlere pazarlanması, ekolojik, kültürel ve sosyal yaşamların şirketlerin insafına bırakılarak yerel bölgelerin yaşamsal tasfiyesinin ön adımlarını atmaktadır. Kendi organik besinini üreterek 'kendi kendine yetebilen' yerli üretici, ekolojik pazar sayesinde cebine karbon kredilerini dolduracak şirketlere bağımlı hale gelecek, böylece toprağında ürettiği mahsulünü, evinin kenarından geçen deredeki suyu, her türlü yaşam alanını 'para vermeden' kullanamayacak bir acziyet haline düşecektir. Şirketler 'ekolojik' endüstriyel tarım ile bir yandan tarım sektörünü ele geçirerek kazanç elde ederken, bir yandan da 'temiz' yatırım yaptıkları için ceplerini karbon kredisi ile dolduracaklardır.

Sermaye, Kyoto Protokolü'ndeki esnekleştirme hamleleriyle bir yandan 'temiz' teknolojilerini pazarlamak için yeni pazarlar açarken, diğer yanıyla sıcaklığını yitiren parayı yeni alanlara yönlendirerek pazarı hareketlendirmektedir. Bu hareketlendirmeyi ise 'az gelişmiş ülkelerin' sürdürülebilir kalkınmalarına yardımcı olmak adı altında yaparak, faturayı yine ezilenlere kesmekte, bunu da şirket ve devlet ortaklığıyla katlettikleri doğayı 'yeşillendirmek' için son çare olarak yaşamlarımıza saldırı-

rak yapmaktadır..

Bugün hali hazırda doğanın canına okuyan hava yolu şirketleri, otomobil üreticileri, silah sanayi ve benzeri büyük şirketlerin karbon piyasasında en görünür yatırımcılar olması şaşırtıcı değildir. Zira bugünkü tek suçlunun insan olduğunu söyleyerek mevcut üretimin 'insanların ihtiyacını karşılamak' için olduğu yalanını uyduranlar, açlıktan ölen milyonların, su kıtlığı yaşayan onlarca ülkenin varlığına rağmen süpermarketlerinde stokladığı ürünleri bekletip çöpe atmakta, yaşanan kıtlıkları karşılanması gereken bir ihtiyaç olarak değil, ancak ve ancak kendi devamlılıkları için ödenmesi gereken birer 'adisyon' olarak görmektedirler. Milyonlarca insanın açlıktan ölmediği, onlarca ülkenin su kıtlığı çekmediği bir dünyada açıktır ki, az gelişmişler, 'daha az gelişmiş', zenginler ise daha zengin olamayacaktır. Havanın kirlendiği oranda 'değerlendiği' ve kirlendikçe daha fazla para ederek 'kara borsaya' düştüğü böylesi bir düzende, nefes almak dahi paralı hale gelmekte; efendilerin kâr oranı, aşağıdakileri, yoksul Güney'i, Ortadoğu'yu, Afrika'yı daha 'yoksun' bırakabildiği oranda artış gösterebilmektedir.

Aslında toplanış amaçları bakımından 'iklim değişikliğine' dur demek için bir araya geldiklerini iddia eden bu büyük lobilerin, iklim değişikliğine karşı değil, kendi sömürü düzenlerini daha 'temiz' nasıl devam ettirebileceklerini konuşmak için masa başına oturdukları açıktır.

Peki sistemin fosil yakıt ve kömür tüketimine karşı çare olarak sunduğu bu 'yenilenebilir' enerji, ne kadar yenilenebilir, temiz olduğunu iddia ettikleri bu pazar, ne kadar sürdürülebilir bir yaşamı tahayyül etmektedir?

**“Rüzgar da Güneş de
Kapitalizme Yetmez”**

Rüzgar ve Güneşten elde edilen elektrik, alternatif bir enerji üretim yöntemi olarak sıklıkla karşımıza çıkıyor. Pek çok direniş alanında mücadele edenler dahi "rüzgar, güneş bize yeter" söylemleriyle kapitalizmin karşısında durmak yerine, ona çözüm önerileri sunar pozisyonda kalmaktadırlar. Yenilenebilir enerji propagandalarının gündem dışı bıraktığı, RES'lerin ve GES'lerin zararlarının gerçek boyutları; pek sık tartışılmadığından bu santallere yaşam savunucularının gösterdikleri tepki çoğu zaman anlaşılammamaktadır. RES'lerin ve GES'lerin zararlarının başlıcaları şu şekilde sıralanabilir:

RES'lerin Zararları

1- Yüksek dalgaboylu ses dalgaları

Yüksek dalgaboylu ses dalgası Rüzgarda elektrik elde eden pervaneler dönerken dalgaboyları yüksek sesler çıkarmaktadır. Bu seslerin bir bölümü işitilebilir uğultular iken büyük bir bölümü de insanın işitme aralığından dışarıda, ancak maruz kaldığında huzursuzluk verecek cinstendir. Bu yüksek dalgaboylu ve düşük frekanslı dalgaların uzun ve kısa vadede açığa çıkardığı zararlar henüz tümüyle tespit edilememiştir.

2- Dev Mıknatısların Elektro Manyetik Etkileri

Rüzgarın döndürdüğü paneller türbindeki çok güçlü bir mıknatısın dönmesini sağlayarak mıknatısın oluşturduğu manyetik alanın da yörüngesini sürekli değiştirir. Dönen mıknatıs, etrafındaki kablolarda bir elektrik akımı meydana getirir. Kayda değer bir elektrik akımı oluşturabilmek için ya paneller çok hızlı dönmeli ya da mıknatıs çok kuvvetli olmalıdır. Rüzgarın panelleri döndürme gücü belli bir sınırdan olduğundan bu mıknatıs olabildiğince güçlüdür. İşte bu denli kuvvetli bir mıknatısın oluşturduğu

elektromanyetik alan, etkileşim içinde olduğu alandaki birçok maddeye etkide bulunacaktır. Buna bağlı olarak etki alanında kalan tüm varlıkların kimyasal ve genetik yapısında değişiklikler meydana getirecektir. Elektromanyetik dalgalara maruz kalmak kanserin birincil nedenidir.

3- Göçmen Kuşların Parçalanması

Göçmen kuşlar çok uzun mesafeleri katettiklerinden bünyelerindeki enerjiyi en verimli şekilde kullanabilmek için kendilerini büyük rüzgar akımlarına bırakarak daha az kanat çırparak göç ederler. Bu büyük rüzgar koridorları aynı zamanda göç yollarıdır. Rüzgardan elektrik elde eden santraller de hızlı dönmeleri istendiğinden bu rüzgar koridorlarına kurulurlar. Göç yollarında karşılarına çıkan bu dev pervanelere kapılan göçmen kuşların büyük bölümü bu pervanelerin kendilerine çarpmasıyla parçalanarak ölmektedirler.

4- Kurulum sürecindeki katliamlar

RES'lerin kurulacakları bölgede rüzgarın hız kaybetmemesi için etraftaki mevcut orman alanları "temizlenir". Genellikle RES'lerin devasa parçaları bölgeye mevcut yollardan sokulamazlar. Bu yüzden daha geniş yeni asfalt yollar inşa edilir. Daha geniş yollar için daha çok ağaç kesilir, daha çok orman varlığı yok edilir. RES'lerin parçaları kurulacakları yere ulaştığında artık bir araya getirilmelidirler. Bu parçaların montajı için ihtiyaç duyulan atölyenin de inşaatı dolayısıyla yeni katliamlar yapılması kaçınılmazdır.

5- İklim değişikliğine yol açan rüzgar yönü ve şiddetindeki değişimler

Rüzgarlar hareket eden bir hava kütlesi olmalarının yanı sıra beraberlerinde nem ve sahip oldukları sıcaklık dolayısıyla ısı (bu ısı, gideceği yere göre soğuk ya da

sıcak olabilir) da taşırlar. Yavaşlayan rüzgarlar, doğal hedeflerine ulaşamadıklarından iklim değişikliğine neden olurlar.

6- Rüzgar momentumdur, varlığı hava akımının hızına bağlıdır

Her ne kadar rüzgarın yenilenebilir enerji kaynağı olduğu iddia edilse de bu basit bir şekilde imkansızdır. Rüzgar, havanın hareketi ile meydana gelir. RES'lerin pervaneleri hava akışının hızını yavaşlatarak rüzgarı azaltır, hatta uzun mesafede yok ederler. Bütün yeryüzündeki hava koridorları birbirleriyle bağlantılı olduğundan bunlardan herhangi birindeki tıkanıklık büyük ölçekte değişiklikleri de tetikler.

GES'lerin Zararları

1- Yansıyamayan radyasyon yeryüzünde kalır

Güneş panelleri güneşten gelen ışınları soğurarak bu ışınlardaki radyasyonu elektrik enerjisine dönüştürürler. Bu panellerin çalışmasındaki ana prensip ışıkla gelen enerjiyi en yüksek düzeyde soğurmaktır. Normalde yeryüzüne düşen ışınların (dolayısıyla enerjinin) büyük kısmı uzaya yansıyacakken güneş panellerinin etkisiyle bu enerji yeryüzünde kalmakta ve ısı yoluyla dağılarak yeryüzünün sıcaklığını artırmaktadırlar.

2- Değersiz görülen yaşam alanlarının yok edilmesi

Yeryüzünün her bölgesi pek çok çeşitte varlık için yaşam alanıdır. Bütün bölgelerin ve bütün varlıkların etkileşim içinde olduğu ve ayrı ayrı ele almanın bazı noktaları gözden kaçırmalara yol açabileceği gerçeği bir yana, güneş tarlaları ile kaplanması planlanan "çorak alanlar" dahi birçok türde (sürüngenlerden eklem bacaklılara, mikroorganizmalardan bitkilere kadar pek çok

varlığa ev sahipliği yapmaktadır. Bu alanların çorak olarak nitelendirilmesinin nedeni kendini doğanın efendisi ilan eden insanların bu alanlar üzerinden yeterince fayda elde edilemediği algısından kaynaklanmaktadır. Bu bölgeler her ne kadar insan için gözden çıkarılabilecek yerler de olsa insan dışındaki diğer varlıkların kullanımını kısıtlayacağından büyük bir adaletsizliğe yol açacaktır.

3- Panel soğutma sistemleri suyu kirletir

Güneş santralleri enerji çevrimi esnasında ısınan mekanizmalarını soğutmak için çok miktarda yeraltı suyunu kullanırlar. Her ne kadar kirlilik dendiğinde suyun içine farklı kimyasalların karışması gibi algılanırsa da normal koşullarında 10 derece olan suyun 60 derecenin üzerine çıkarılıp tekrar geri alınması da bir kirlilik faktörüdür.

Kapitalist toplumun, bugün ekosistemin gördüğü zararı telafi edebilmek adına fosil yakıt ve kömür tüketimine karşı sunduğu 'temiz' enerji yöntemlerinin, – yani bir alternatif olarak sözde yenilenebilir enerjinin- mevcut üretim ve tüketim sistemini karşılaması için göstermesi gereken randıman, ancak yaşamları kökten yok ederek mümkün olabilecektir. Sistemin bize sürdürülebilir olarak sunduğu alternatifler, aslında sosyal, kültürel ya da canlı yaşamlara karşı, kapitalizmin sürdürülebilirliğini sağlama amacını taşımaktadır. Yani efendiler bizlere "altın yumurtlayan tavuğu kesmeme"yi salık verirken bizleri, tüm varlıkları 'sürdürülemez' bir yaşama hapsetmektedirler.

ELEKTRİĞİN AYDINLIĞINDA GÖREMEDİKLERİMİZ

"Her ne kadar olumsuz sonuçları da doğursa, elektrik büyük bir ihtiyaç ve üretilmesi şarttır" "Elektrik olmazsa yiyecekler bozulur, ev işlerinin yükü artar." "Elektrik olmazsa gece aydınlatmaları olmaz, suç oranı artar." vs..

Yukarıdakiler, yaşam savunucularının, nükleer, HES, RES ya da GES gibi yaşam düşmanı aygıtlarla mücadelede ederken en çok karşılaştığı sorular veya bu santral girişimlerinin arkasında olan patronların en çok kullandığı argümanlardır. Evet, doğrudur, elektrik insan yaşamındaki bazı faaliyetleri kolaylaştırabiliyor. Ancak yaşam, bütün olarak göz önüne alındığında elektriğin çok büyük yıkımlara sebebiyet verdiği dikkatlerden kaçmayacaktır. Öte yandan, bu tartışmalarda her ne kadar asıl meselelerin elektrik olduğu sanılsa da bu faaliyetlerin etkilediği diğer meseleler o denli önemli ki; çoğu zaman asıl meselelerin onlar olduğu kolayca anlaşılabilir.

Elektrik tüketildikçe kölelik süresi artıyor

Elektrik tüketme imkanı arttıkça gündelik yaşamda kullanılan araçlar da yaygınlaşmakta, buna bağlı olarak bireyin gün içindeki çalışma süresi ve iş gücü ile birlikte iş hacmi de artmaktadır. İş hacmi artan birey artık daha fazla üretim yapabilir hale gelmiş, daha doğru bir söylemle yine sistemin açığa çıkardığı ürünlere olan ihtiyacı gittikçe artarak bireyin hayatta kalmak için çalışması gereken süre, açığa çıkarması

gereken iş miktarı artmıştır.

Bu konuyu biraz daha açacak olursak. Sanayi devrimi ve elektriğin gündelik hayatta kullanımı ile beraber insanların iş yükünün arttırılması arasında dikkatli gözlerden kaçmayacak bir paralellik vardır. Şöyle ki, sanayi devrimi ile beraber hali hazırda kırsalda, köylerde yaşayanlar yaşamlarını çiftçilik ve rençberlik yaparak sağlıyorlardı. Dolayısıyla günlerini ister istemez yaşamın onlara sunduğu olanaklar ile planlıyorlardı. Bir yaz günü, bir köylü günün doğumu ile işe başlayıp, günbatımında işini sonlandırmak durumundaydı. Bir sene boyunca, hasat zamanı ve öncesinde çalışan köylü, senenin geri kalanında (neredeyse yılın yarısı) çalışmak zorunda kalmıyordu.

Fakat sanayi devrimi bu insanların hayatında büyük değişime yol açtı. Hayatta kalabilme umuduyla yaşadıkları köyleri terk eden yoksullar, fabrikaların ve madenlerin çevresinde toz toprak ve çamur içindeki arazilere yerleşmeye başlayarak sanayi kentlerinin ilk sakinleri oldular. Artık hayatları değişmişti, Güneşin doğuşundan önce başlayan günler, elektrikle aydınlatılan çamurlu yollardan geçerek, yine elektrikle aydınlatılmış çalışma alanlarına fabrikalara bağlanıyordu. Yani öncesinde, kısmi olarak, günün aydınlık vakitlerinde işleyen kölelik şimdi neredeyse günün tamamına yayılmış, Avrupa'da binlerce insan kölelik sürelerinin uzatılması ile beraber kapitalizm için daha verimli hale getirilmişti. Açıkçası durum şuydu, elektrik zenginlerin yolu-

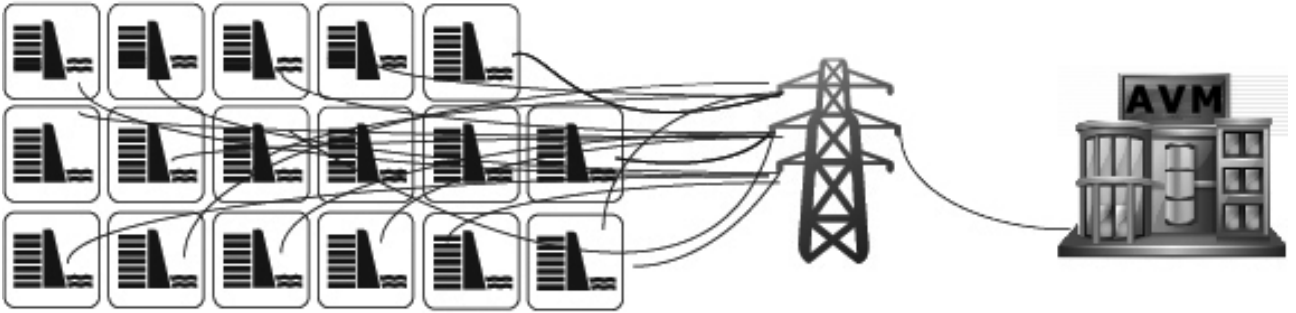
nu aydınlatırken, zenginlerin yolu üzerinde bekleyen ezilenlerin gözünü kör ediyordu. Aslına bakılırsa kapitalizm burada bir taşla iki kuş vuruyordu. Birincisi, insanları daha uzun saatler köleleştirebiliyor, ikincisi ise bu uzun çalışma saatleri sonrasında kısmen sosyalleşebileceği ve ertesi gün işe gelebilecek kadar moral toplayabileceği bir zaman sağlıyordu. Bu şekilde az da olsa yaşayabilen insan, patronunun zor kullanımıyla beraber fazla, daha fazla çalışmaya ikna edilebiliyordu.

İçinde bulunduğumuz durumu daha iyi anlayabilmek için bizimle çoğu zaman aynı kaderi paylaşan diğer canlılara da bakabiliriz. Tavukların cinsel gelişiminde ışığın önemli bir rolü vardır. Cıvciv yapay ya da gerçek ışığa ne kadar çok maruz kalırsa cinsel olarak o kadar hızlı olgunlaşır ve o kadar hızlıda yumurtlamaya hazır hale gelir. Bu da tavuğun verimini arttırmak anlamına gelir. Artan verim tavuk çiftlikleri ve kapitalistler için daha çok para ve daha çok güç demekken zavallı tavuklar içinse daha çok kölelik, daha çok acı ve yaşanmamış bir ömür demektir.

Nihayetinde elektriği bulan akıl, bizi kapattığı büyük kentlerde, ne idüğü belli olmayan yemlerle besleyip, daha çok çalışıp daha çok üretelim, daha çok ürettikçe daha çok tüketelim, biz tükettikçe yaşam biraz daha tükensin, yaşam tükendikçe zenginler daha bir güçlensin, zenginler güçlendikçe bizlerin adına yaşam dediğimiz şey daha bir hiçliğe dönüşsün diye bulmuştur.

Elektriğin Ne Kadarı Nerede Kullanılıyor?

Devletler ve şirketler, ekolojik uyumun bozulmasında hem kendi paylarının oldukça ağırlıklı olmasını görünmez kılmak, hem de "başka yolu yok" diyerek halihazırda içinde buldukları tüketim çemberinde git gide daha çok tüketişe geçen insanları bu sisteme tabi kılmak için aynı yalanı söylüyor: "Sorumlusu sensin!" ya da başka bir şekilde ifade edecek olursak " Bütün kötülüklerin sorumlusu insanın kötüye olan eğilimi".

Kapitalizm, yaptığı bu insan tanımı içinde, kendi silah sanayisini ve insanların ihtiyacı olmayan bin bir türlü zırva üreten diğer sanayileri görmezden gelerek, suçu topyekûn insanlığa atıp, ekolojik uyumun bozulmasını evlerimizde tasarruflu ampuller kullanmayışımıza daha doğrusu açıkça biz ezilenlere bağlıyor: "Eğer dünyanın daha fazla ısınmasını istemiyorsan ekonomik ampul kullan, evden çıkarken ışıkları kapatmayı unutma. O eski çamaşır makinesi at da, git kendine daha az elektrik yakan (ve daha pahalı olan) yeni bir çamaşır makinesi al! Çünkü sen dünyanın daha fazla ısınmasından, buzulların erimesinden, elektriğin har vurulup harman savrulma-

sından, yaşamın tükenişinden sorumlusun!"

Fakat kazın ayağı öyle değil! Yazının bundan sonraki kısmında vereceğimiz veriler, sorumlunun evde tasarruflu ampul kullanmayan biz değil, enerji tüketiminde sınır tanımayan devasa şirketler ve devletler olduğunu gösteriyor.

Elektrik Nerede Ne Kadar Kullanılıyor?

2009 yılı Türkiye elektrik istatistikleri raporu göz önüne alınarak TEDAŞ tarafından oluşturulan tabloda elektriğin kullanım alanlarına göre dağılımı gösteriliyor. Bahsi geçen tabloda elektrik tüketiminin sektörel dağılımı mesken, ticaret, resmi daire, sanayi, tarımsal sulama, aydınlanma ve diğer olarak kabaca sınıflandırılmış.

Tabloda görüldüğü üzere sanayi sektörlerinde kullanılan elektrik %42,8 seviyesinde. Bu grubun pay sahibi olduğu miktarın 4te birini "demir çelik üretimi ve işleme sanayi" oluşturuyor. Toplam tüketimin %10,2 sini teşkil eden bu sektörün "maki-

ne, elektrikli aletler, beyaz eşya ve ulaşım araçları yapımı” sektöründen ayrışık olduğuna dikkat çekmekte fayda var. Öte yandan silah, mühimmat, zırh, savaş araçları gibi ürünleri barındıran harp sanayinin bu kategoride olduğunu akıldan çıkarmamak gerekiyor bu yüzdeler dilimi değerlendirirken.

“Ticarethane, yazıhane, turizm, el sanatları ve diğer hizmetler” kategorisinde bulunan ticaret ve hizmet sektörü tüketimi ise toplam tüketimin %15,6lık bir dilimini oluşturuyor. İçindeki her mağazada türlü elektrikli

Toplam tüketimin %2,4 lük kısmını “aydınlatma” için kullanırken “hastane, banka, vakıf, okul, kooperatif vb.” için toplam tüketimin yalnızca %0,6sı (binde 6) kullanılmaktadır.

“Haberleşme” için kullanılan miktar %0,6 iken “Resmi daireler” olarak adlandırılan kategoride kullanılan elektrik oranı %4,5.

TEDAŞ istatistiklerine göre net elektrik tüketiminin %16sını teşkil eden ticaret sektörü diliminin içerisinde AVM’ler de burada bulunuyor.

İstanbul’da, kurulu gücü 5MW (MegaWatt) olan bir AVM’nin 1 saatlik ortalama elektrik tüketimi 4MWh (MegaWatt saat) civarındadır. Basit bir karşılaştırma yapabilmek adına 4 kişinin yaşadığı bir hanenin 1 saatlik elektrik tüketimi 0,3kWh civarındadır. Yani bir AVM, 13.000 den fazla hanenin tükettiği elektrikten fazlasını tüketmektedir.

Bu makul bir oran gibi görünebilir. Ancak örnek olarak ele aldığımız AVM’yi bir üretim santrali ile karşılaştırmak daha ilginç bir durum açığa çıkacaktır. Örneğin Konya’da bulunan Bozkır HES’in 1 saatte

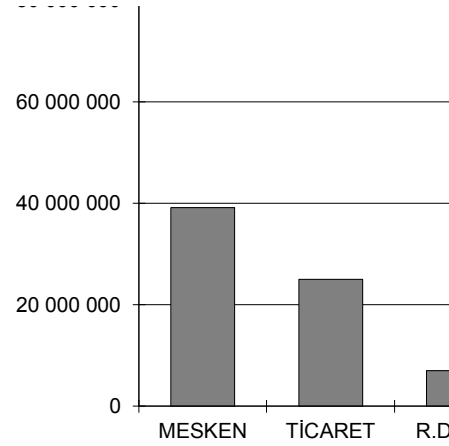
üretebileceği maksimum elektrik kapasitesi 0,08MWh tir. Yani bahsi geçen AVM’nin tükettiği elektriği karşılayabilmek için en az 50 Bozkır HES daha gerekmektedir. Ya da bir başka deyişle, bozkır HES’in bu AVM’nin içindeki 50 mağazadan sadece bir tanesinin elektrik gereksinimini karşılayabilmektedir.

Yine söz konusu AVM’nin elektrik gereksinimini karşılayabilmek adına Konya Bozkır HES’in yanında Kayseri Pınarbaşı HES, Niğde Çamardı HES, Tunceli Çamardı HES, Kars Arpaçay-Telek HES, Bitlis Ahlat HES, Bursa İnegöl Cerrah HES, Hatay Dört Yol Kuzuculu HES, Bursa İznik Dereköy HES, Mersin Gülnar Zeyne HES, Muş Varto HES, Adıyaman Besni HES, Muğla Köyceğiz Bağcı Beyobası HES, Artvin Esental HES, Sakarya Hendek Araklı HES, Bilecik Bozüyük HES ve Malatya Doğanşehir Erkenek HES’in de bulunduğu tüm bu vadilerin katledilmesinin, yeterli olacağını söyleyebiliriz.

Üretilen elektriğin %15’inin iletim hatlarının bakımsızlığı nedeniyle kaybedildiği, bir AVM’nin 17 vadiden daha kıymetli kılındığı, teknolojik gelişmenin, ilerlemenin, kalkınmanın; yaşamdan daha çok önemsendiği bu koşullarda kimilerinin elektriğin yaşamını kolaylaştırdığı savunusu temelsiz kalmaktadır.

Bütün bu verilerle birlikte tekrar düşündüğümüzde, gözlerimizin içine bakıp, “Sorumlusu sizsiniz!” diyen ve tehditkar bir biçimde parmağını yüzümüze doğru sallayarak, her fırsatta bizi evimizin elektriğini kesmekle tehdit eden patronlar aslında bir şeyi saklamak, her zaman olduğu gibi kendi yarattıkları tahribattan bizleri sorumlu tutmaya çalışmaktadır. Ama gerçek şu ki, nükleere, termiğe, rüzgar enerjisi santrallerine, güneş panellerine ihtiyacı olan biz değil, yaşamı yok ederek servetlerine servet katmak peşinde olan devletler ve kapitalistlerdir.

TEMİN EDİLEN ENERJİ MİKTARI	129 789 010	30 683 346
ENERJİ SATIŞLARININ SEKTÖREL DAĞILIMI		
- Mesken	30 977 291	8 169 720
- Ticaret	18 105 817	4 519 063
- Resmi Daire	4 879 155	1 966 757
- Sanayi	40 662 391	10 928 622
- Tarımsal Sulama	2 915 455	746 349
- Aydınlatma (Fatura Edilen)	3 054 475	790 359
- Diğer	6 161 297	1 577 612
KAYIP-KAÇAK MİKTARI	23 033 130	1 984 864
KAYIP-KAÇAK ORANI (%)	17,7	6,5
NET TÜKETİM	106 755 880	28 698 483

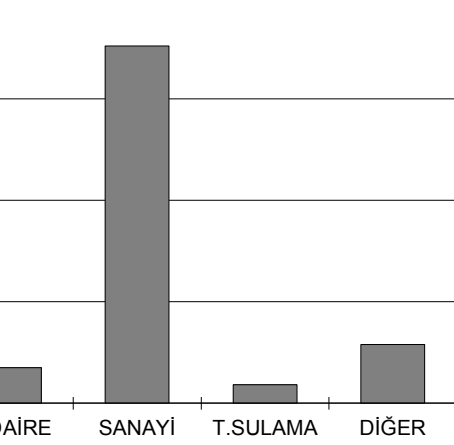

2009 Yılı Türkiye Nüfusu (TÜİK)	72 561 312	Kişi Başına Düşen Net Tüketim (kWh)	2 162
---------------------------------	------------	-------------------------------------	-------

TÜRKİYE NET TÜKETİMİNİN TÜKETİCİ GRUPLARA DAĞILIMI (MWh)

	TEDAŞ *		DİĞER	TOPLAM
	D.ŞİRKET.	ÖZEL D.ŞİRKET.		
1-a Tarımsal Sulama	3 355 346	306 458		3 661 804
1-b Orman.,Avcılık,Balıkçılık,Hayvancılık, Diğ.Tar.Faal.	831 020	384 400	1 444	1 216 864
2 Maden Kömürü ve Linyit Üretim Tesisleri	352 415	370 646		723 061
3 Maden Kömürü ve Linyit Dışı Üretim Tesisleri	485 850	119 978	39 811	645 639
4 Gıda, Meşrubat, İçki ve Tütün Sanayii	3 264 513	609 868	1 041 756	4 916 137
5 Tekstil, Deri ve Giyim Sanayii	8 928 321	1 267 599	1 812 437	12 008 357
6 Ağaç işleri ve Kağıt Sanayii	1 678 567	740 935	1 052 421	3 471 923
7 Kauçuk, Lastik ve Plastik Sanayii	1 729 211	351 436	381 335	2 461 982
8 Kimya Sanayii	1 379 726	399 175	2 701 442	4 480 343
9 Toprak ve Çimento Sanayii	6 242 111	1 220 447	2 210 149	9 672 707
10 Demir-Çelik Üretimi ve İşleme Sanayii	7 521 546	1 611 183	6 867 565	16 000 294
11 Demir Dışı Metal Üretimi ve İşleme Sanayii	879 579	348 563	696 268	1 924 410
12 Makine, Elektrikli Aletler ve Ulaşım Araçları Yapımı	1 435 777	1 698 042	863 729	3 997 548
13 Organize ve Diğer Fabrikasyon Sanayii	5 763 193	1 418 677	1 065 838	8 247 708
14 İnşaat, Bayındırlık	1 495 684	277 972	146 311	1 919 967
15-a Resmi Daire	4 992 165	1 853 746	143 730	6 989 641
15-b Hastane, Banka, Vakıf, Okul, Kooperatif vb.	580 816	45 158	281 575	907 549
15-c Köy ve Diğer Halk Hizmetleri	3 858 240	654 873	20 999	4 534 112
16 Ticarethane,Yazıhane,Turizm, El Sanat.ve Diğ.Hiz.	18 086 466	4 593 040	1 815 354	24 494 860
17-a Ulaşım, Taşımacılık	430 990	8 068	220 419	659 477
17-b Haberleşme	681 228	209 491	76 628	967 347
18 Aydınlatma	3 134 889	709 944		3 844 833
19 Mesken İçi Hizmetler	31 363 978	7 783 032	495	39 147 505
TOPLAM	108 471 633	26 982 730	21 439 707	156 894 070

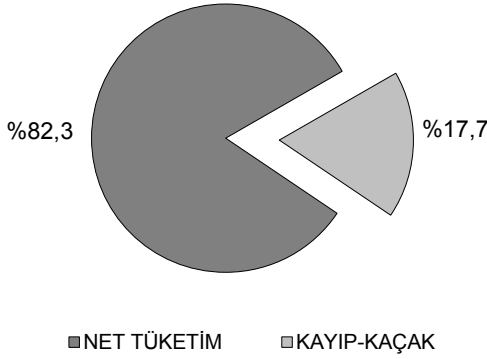
* MERAM EDAŞ'ın özelleştirildikten sonraki dönemine ait tüketim değerleri dahildir.

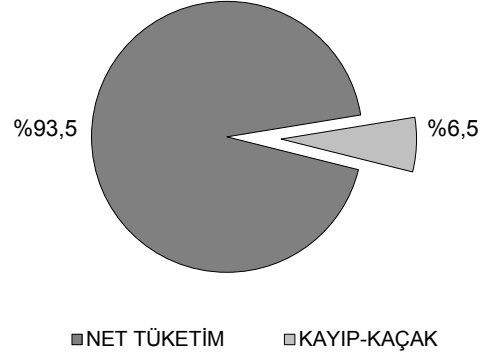
NET TÜKETİM VE KAYIP-KAÇAK ORANLARI

	NET TÜKETİM	ABONE SAYISI
MESKEN	39 147 505	26 596 875
TİCARET	25 018 856	4 073 670
RESMİ DAİRE	6 989 641	164 932
SANAYİ	70 470 076	169 625
TARIMSAL SULAMA	3 661 805	458 289
AYDINLATMA	3 844 834	199 014
DİĞER	7 761 353	620 931
TOPLAM	156 894 070	32 283 336

TEDAŞ DAĞITIM ŞİRKETLERİ

ÖZEL DAĞITIM ŞİRKETLERİ

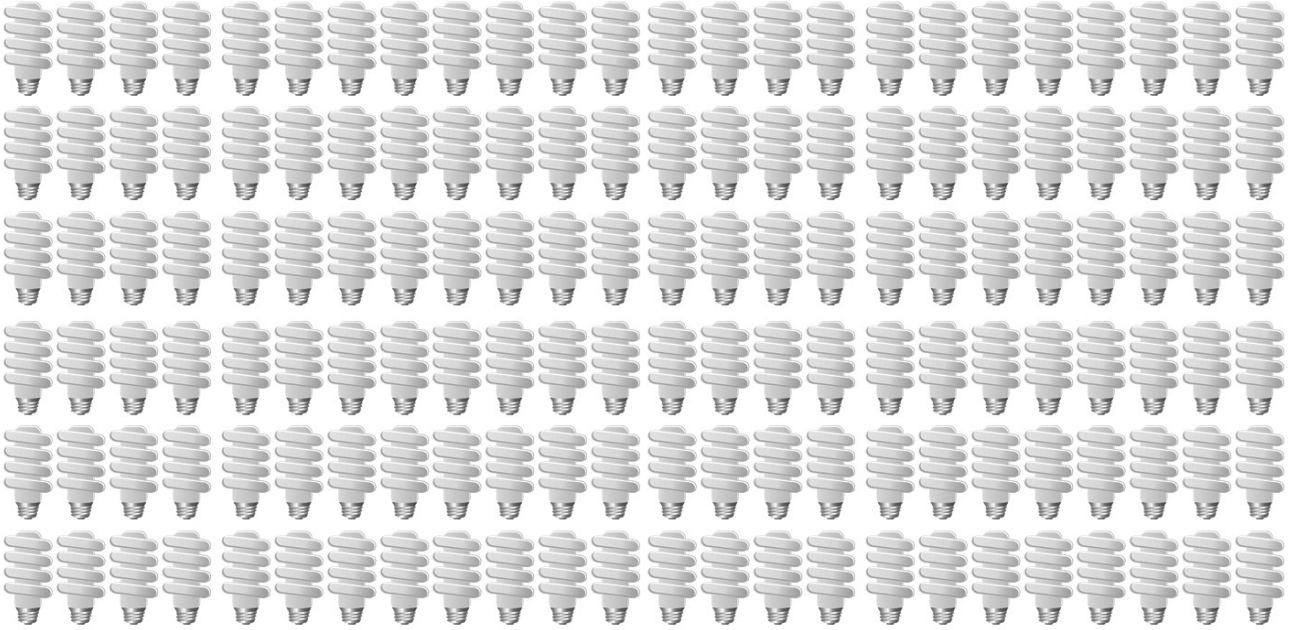
TÜRKİYE DAĞITIM TRAFOLARININ ADET VE GÜÇLERİ (MVA)

	33 kV		15,8 kV		10,5 kV		6,3 kV		DİĞER		TOPLAM	
	ADET	GÜÇ	ADET	GÜÇ	ADET	GÜÇ	ADET	GÜÇ	ADET	GÜÇ	ADET	GÜÇ
15,8 kV	466	4176,5									466	4176,5
10,5kV	232	3644,9									232	3644,9
6,3 kV	405	2731,5	5	8,1							410	2739,6
DİĞER	76	999,6	1	1,0			10	157,0	4	60,0	91	1217,6
0,4 kV	288875	80282,3	30462	9263,8	7770	6650,2	6793	3107,5			333900	99303,8
TOPLAM	290054	91834,7	30468	9272,9	7770	6650,2	6803	3264,5	4	60,0	335099	111082,4

TÜRKİYE DAĞITIM HATLARININ UZUNLUKLARI (km)

33 kV	15,8 kV	10,5 kV	6,3 kV	DİĞER	0,4 kV	TOPLAM
364407,4	29664,6	5420,3	7247,4	155,9	562342,0	969237,6

Kapitalizmin Enerji İhtiyacına “Çevreci” Bir “Alternatif”

Kapitalizm doğası gereği dokunduğu her şeyi bir üretim nesnesine çevirme eğilimindedir. Bir kapitalist bir elma ağacına baktığında orada bir ağaç değil, bir kaç kutu elma suyu, o elmaları toplayan işçiler/makineler, o elmaların işleneceği fabrikalar, elma suyunun raf ömrünü arttıracak kimyasallar ve nihayetinde tüm bu süreçlerin işleyebilmesini sağlayacak olan enerjiyi düşünür.

Bir kapitalist için konu enerji olunca “nereden” ve “nasıl” sorusu anlamını yitirir. Doğru sorular “ne kadar” ve “ne zaman”dır! Nükleer enerjinin bugüne kadar yeryüzünde yarattığı tahribat, termik santrallerin, hidroelektrik santrallerin yaşama verdiği zarar onun için olsa olsa bir imaj meselesidir. Zaten o da imaj meselesini çevreci otomobiller, ultra-az enerji tüketen çamaşır makineleri, yeşil kredi kartları gibi zırvalarla çözmüş, üstelik çözmekle kalmayıp

aynı zamanda bir “ürün çeşitlendirmesi” yaparak banka hesaplarındakileri sıfırlara yenilerini eklemiştir.

Hal böyle olunca, kapitalist kendisine arzuladığı enerjiyi sunabilecek her türlü “alternatif enerji” önerisine açık, imaj meselesini de işin içine katacak olursak açıktan ziyade isteklidir de. “Tabi ki nükleer santrallerin ve termik santrallerin yerini rüzgar gülleriniz ve güneş panelleriniz alabilir sevgili çevreci dostlarım” der kapitalist fakat bir şartla “Bu bana daha fazla kazandırır”

Bizim çevreciler de işi gücü bırakıp, başlarlar alternatifler üretmeye “ Rüzgar enerjisi daha verimlidir. Hem verimli olmasa bile bile zaman içerisinde yapılacak çalışmalar ile onu daha verimli hale getirebiliriz. Zaten güneşte var, onun enerjisi öyle dünyanın başında boşa akıp gidiyor, yapalım güneş panellerini hem siz patron-

lar kazancınızdan olmazsınız, hem biz de çevreciliğimize leke sürmemiş olur, mutlu mesut beraberce yaşar gideriz.”

Fakat şu açıktır ki, kapitalizm içerisinde yaşamı yok etmeyen hiçbir enerji üretim biçimi yoktur. Çevreci bütün “alternatiflerin” özü kapitalizmin “sürdürülebilirliğini” sağlamaktır.

Derginin diğer yazılarında gördüğümüz gibi, ne rüzgar ne güneş enerjileri yaşamı yok etmeden elektrik üretebilir niteliktedir. Çevreci alternatif, kapitalizmin “sürdürülebilir” olmasını ister ama kapitalizmin enerji ihtiyacına dünyalar yetmez. Kapitalizm rüzgar enerji santrallerinden bahsederken, birinin evinin üzerine konduğu basit bir rüzgar gülünden ya da güneş panelinden bahsetmez, kilometrelerce bir alanı kaplayan devasa büyüklükte rüzgar tribünleri tarlalarından, yine devasa büyüklükte güneş panelleri havzaların-

dan bahseder. Fakat çevreci, bu ve bunun gibi “alternatif”lerin yarattığı ve yaratacağı zararlara kafa yormaktan ve bunlarla mücadele etmektense, en iyi ihtimalle saflığından, kapitalizmin fonlarıyla yine kapitalizmin yarattığı kirliliği sözüm ona engellemek için ütöpik alternatiflere tutunur.

Bugün yana yakıla çevreci enerji alternatifleri arayanlar, aslında bu alternatifleri yaşayarı öldürmeye çalışan, ekolojik uyumu yerle bir eden kapitalizm için arıyorlar. Biz yaşam savunucularının kapitalizm için alternatif üretmek gibi bir derdi yoktur, olmamalıdır ve zaten olmayacaktır. Yaşam savunucuları, bu mücadelede, insanın da içinde bulunduğu bütün bir doğayı katleden kapitalizmin ve kapitalistlerin karşısında onlara da iyi görünmek ve alternatifler üretme telaşına düşmeden mücadele etmektedir.

GAZETE MEYDAN Yerel Süreli Yayın Özel Sayı:3 Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Mehmet Nur Denek Adres: Alaybey Mah. Gaziler C. No:4 Kat:2 Gaziantep
iletisim@mevdangazetesi.org www.meydangazetesi.org Baskı: Özdemir Matbaacılık Davutpaşa C. Güven San. Sit. C Blok No:242 Topkapı/İST Tel:(212) 577 54 92

PAṬIKṚ

ekoloji

kolektifi